

מהודות 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ כי תשא ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טו | ישראל נבחרו מן האומות
בזכות ענוותנותם
מילהא חדת"א

יב | כפרת הצדיקים על ישראל
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | השתוקקותם של
צדיקי הדורות לשבת קודש
אוצר פניני החסידות

העלונים: פניני אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

ד **ישר דברי אמת** | זהירות בתפלת השבת ..... ד
 ה **אמונת ישראל** | ענג שבת בשירות ותשבחות ..... ה
 ה **ישמח ישראל** | עקר שמירת שבת במחשבה ..... ה
 ה **דברי שלום** | קבלת קדשת השבת על ידי הכנעה ..... ה
 ה **בית אהרן** | למוד תורה בשבת קדם התפלה הוא בחינת גן עדן העליון ... ה
 ה **תורת אבות** | כל השבוע ישתוקק לשבת כאדם שהולך בדרך שאינו מישב עד שיבוא לביתו ..... ה
 ה **שם משמואל** | התקבצות כל רשימות קדשת ימות החל בשבת ..... ה
 ה **ישרש יעקב** | עקר התפלה היא שבירת הלב לפניה ..... ה
 ה **שפת אמת** | לצפות כל ימיו להתגלות הקדשה ..... ה
 ה **שפתי צדיק** | ע"י התשוקה מתהפך לגמרי ..... ה
 ה **שם משמואל** | בעל האבני נזר זיע"א: אנכי ערב שאם תהיה לאדם תשוקה היא תוציאנו מהגיהנום כחץ ..... ה
 ה **חלקת יהושע** | המדבר בשבת בעת התפלה נוהג מנהג חל בשבת ..... ה
 ה **פתגמי אורייתא** | אסור להקל ראש להתפלל עם המשוחח בעת התפלה .. ה
 ה **אקים את יצחק** | רק אצל ישראל מיתת הצדיק מכפרת על הדור ..... ו
 ה **רבי יצחק אזולאי זצ"ל** | שבת נועדה גם לתכלית רוחנית ולא רק למנוחת הגוף ..... ו
 ה **ויאמר שאול** | זכוף החמר והנפש על ידי שמירת השבת ..... ו
 ה **מנוחת אשר** | גבה האותיות ר"ש ודל"ת יותר משאר האותיות ..... ו
 ה **בן שלמה** | למוד זכות על ישראל שלא עשו אלא להורות תשובה לרבים . ז
 ה **כתב סופר** | הענג על החטא הראשון ..... ז
 ה **סיעתא דשמיא** | מניעת התוכחה לערב רב ..... ז
 ה **עיני העדה** | קול ה' בפתן תורה התחלק לכמה קולות ..... ז
 ה **מגלה צפונות** | עון השמחה בעברה ..... ח
 ה **שער הפונות** | תוספת נשמה וקדשה בשבת מאורות הכתרים ..... ח
 ה **פני דוד** | נשמה יתרה בכל שבת מלח החזרת הכתרים ..... ח
 ה **ברית אבות** | בכל שבת זוכים ישראל לכתרים פי על ידי שמירתה נמחל עון העגל ..... ח
 ה **בית אשר** | נטילת הכתרים מישראל בכל מוצאי שבת ..... ח
 ה **תורת משה נתן** | ועתה הורד עדיך מעליך - בכל מוצאי שבת ..... ט

א **אמרי אמת** | בכל עת קריאת פרשת כי תשא משה רבנו זוקף ראשו של ישראל ..... א
 א **באורו של חמה** | כל ימות השבוע יש להשתוקק לשבת ולחשב כיצד נוכל לערף אותה כדבעי ..... א
 א **דברי אמונה** | קדשת השבת מעוררת את האדם לדעת שכל תאוות ותענוגי עולם הזה הם הבל הבלים ..... א
 א **ברך משה** | אסור להסיח דעת מהשבת - כשומר הנצב על משמרתו ..... ב
 ב **קדשת לוי** | כשרוצה שתתקבל תפלתו על צרות ישראל יבקש על צער השכינה שנגרם מצערם ..... ב
 ב **מחשף הלבן** | עקר טעם מינו ישראל לעוררם להתחזק בקדשה שהיא מחפצם ..... ב
 ב **תורה אור** | באור 'נודע בשערים בעלה' ..... ב
 ב **אור המאיר** | גם פאשר עוסק לפרנסתו בזהב וכסף ונחשת תהיה מחשבתו דבוקה בבזרא ..... ג
 ג **מגיד דבריו ליעקב** | מדוע במעשה העגל רמז הקדוש ברוך הוא שאינו חפץ בגרים ואלו בגס פורים מזכרים המתיידיים לשבח ..... ג
 ג **תפארת שלמה** | רמז נאה להשמר משכרות ..... ג
 ג **תורת משה** | נפלאות ההשגחה העליונה היו נסתרים בעת השתלשלות המאנרות ורק לאחר זמן השיגו את ההשגחה שבהם ..... ג
 ד **חמרא טבא** | בטול עמלק הוא בתש"ך שעות שפפורים עד פסח ..... ד
 ד **בית יעקב** | הכובל עצמו להרגלים עובר על לא תספון ..... ד
 ד **נעם אלימלך** | הנותן דעתו על המטבע נכבה ממנו אור השכל ..... ד
 ד **תפארת עזיאל** | הדבוק בחמדת הממון אינו יכול להתדבק בבזרא יתברך . ד
 ד **נעם אלימלך** | הצדיק מתוק בכל מיני מתיקות ..... ד
 ד **אהבת שלום** | ככל שייסוץ לזכר עצמו ולהטהר ולהתקדש כר יזכה יותר לתורה ולחכמה ..... ד
 ד **בת עין** | המתאנה לדברים גשמיים נעשה לו מסך המבדיל ..... ד
 ד **מאור ושמע** | זכי הראות רואים שם ה' על פני אדם שמעשיו פראוי . . . ד
 ד **קדשת לוי** | באור 'מתנה טובה' ..... ד
 ד **דעת משה** | השבת היא מתנה טובה שייכלו ישראל להחיות בה נפשם בין רגל לרגל ..... ד

בס"ד

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת כי תשא

מעלת הפרשה

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א
 בכל עת קריאת פרשת כי תשא משה
 רבנו זוקף ראשו של ישראל
איתא (תנחומא כי תשא א) שפסקוראין פרשת
 שקלים זוקף משה רבנו עליו השלום
 ראשו של ישראל.

אין הפונה רק פסקוראין פרשת שקלים
 בארבע פרשיות, אלא לכל פעם
 שקוראין פרשת שקלים, והיום בפרשת כי
 תשא קוראין גם בן פרשת שקלים.

איתא בתוס' בבא בתרא פרק המוכר את
 הספינה (צ. ד"ה והשקל) שישאל
 מתברכין בנתינת שקלים, פסקוראין פרשת
 שקלים גם בן יש ברכה ומשה רבנו עליו
 השלום זוקף ראשו של ישראל:

מעלת השבת

באורו של חמה

רבי חיים מאיר מויז'ניץ זיע"א
 כל ימות השבוע יש להשתוקק לשבת
 ולחשוב כיצד נוכל לערוך אותה כדבעי
הש"א נוטריקון א"ת שבתתי תשמרו
 (לא א), הבורא כל עולמים אומר
 למשה, תרים את ראשם' ומחם להשבת
 קדש, שיהא דבוקים וקשורים כל השבוע
 בשבת קדש.

הכתוב אומר 'ששת ימים תעשה מלאכה
 וכיום השביעי יהיה לכם קדש'
 (לה א), היינו כל ששת הימים יחשבו כיצד
 נוכל לערוך השבת קדש כדבעי, שירגישו
 את השבת, מ'זאל לעבין אין שבת [שיחיו
 בהשבת], שיהיה חיות מהשבת.

הרי השבת לא נועדה רק לאכילה
 ושתייה, יש לה עפעס א העכערע
 פונה [איזה פונה גבוהה ונעלית], הרי
 כל כך הרבה קנינים נתן לקנות ביום
 קדוש זה, כל כך הרבה קדשה וטהרה,
 כל כך הרבה מלח, כל כך הרבה קדשת
 האברים. אולם נדרש לגשת אליה עם
 'מח', ולא ככהמה...

זוה פרוש הכתוב שלפנינו, 'כי תשא את
 ראש', ראש' נוטריקון ר'צון א'בינו
 ש'בשמים, זהו רצון אבינו שבשמים שגרים

את המלח להשם יתברך ולהשבת קדש
 (ויקהל שקלים תש"ל):

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א
קדשת השבת מעוררת את האדם לדעת
שכל תאוות ותענוגי עולם הזה הם
הבל הבלים

אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני
 וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה'
 מקדשכם (לא א), עין פרש רש"י, ועוד
 לאלקי מלין.

דהנה איתא בירושלמי (דמאי פ"ד ה"א)
 שבשבת נאמן עם הארץ על
 המעשרות מפני שאימת שבת עליו והוא
 אומר אמת, עד כאן.

והענין הוא, כי קדשת השבת מעורר את
 האדם משינתו במשך כל ימי
 השבוע בהבלי עולם הזה, ומאיר לו את
 הדעת לידע שכל תאוות ותענוגי עולם
 הזה הם הבל הבלים, דבימי החל שהאדם
 משקע בארציות נדמה לו על תאוות עולם
 הזה שהם דברים שיש בהם ממם.

אמנם בבוא השבת קדש נתעורר זוכה
 לראות שכל תאוות ותענוגי עולם
 הזה אין בהם ממש, והעקר הוא להתדבק
 באלקים חיים אחד יחיד ומיוחד, ולכן
 בשבת קדש גם עם הארץ נאמן על
 המעשרות מפני שאימת שבת עליו, שגם
 הוא נתעורר בשבת קדש לפי ערכו ובחינתו.

השתוקקותם של צדיקי הדורות לשבת קדש

בזמנים הקודמים היו צדיקים שהשתוקקו
 תמיד לקדשת השבת, ותכף אחר
 יציאת השבת כבר היו משתוקקים ומצפים
 שוב על שבת קדש הבא, ובפעם יום
 השבת היה בוער בקרבם קדשת השבת
 כרשפי להבות אש, והיו מתלהבים וצעקו
 מקירות לבם 'הייליגער שבת' (שבת קדש)
 וכדומה, וכמעט שלא היו יכולים לתן שנה
 לעיניהם מחמת גדל יקוד אש קדשת השבת
 שהיה בוער בקרבם.

מעשה ממלך שהיה ישן מעט

וכתב בספר דרכי חיים (מנהגי צאנו אות ס),
 שהגאון הקדוש מצאנו זי"ע היה
 רגיל לספר בליל שבת קדש מעשה ממלך
 אחד שהיה דרכו לישן מעט, ושאלו אותו

מדוע שנתו כל כך מועט.

והשיב בזה הלשון: איך וויל נישט
 פארשלאפען די מלוכה, כי
 בשעה שהנני ישן אינני מלך, בן הנמשל
 שבת קדש איז א שאד צו שלאפען, מען
 פארשלאפט דעם שבת קדש, עד כאן
 לשונו. לכן מאד צריכים להחשיב ולזקק
 כל רגע של שבת מלפתא שלא לאבדו
 בשטותים והבלים.

כדי לזכות להרגיש את קדשת השבת יש לעשות הכנה בימי החל

והנה כדי לזכות להרגיש קדשת השבת,
 צריכים לעשות הכנה במשך ימי
 החל, לסגל לעצמו תורה ומצות ולהתנהג
 בקדשה וטהרה, ולפי ערוך ההכנה בימי
 החל בן זוכים להרגיש בשבת קדש קדשה
 יתרה.

ואם חס ושלום האדם אינו מתנהג בשורה
 בימי החל, אז גם בשבת קדש אינו
 זוכה להרגיש שום חיות דקדשה כמובא
 בספרים הקדושים.

באור 'שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחלנו'

וכמו שפרש הרב הקדוש רבי משה לייב
 מסאסוב זי"ע הכתוב 'שבת משוש
 לבנו' (איכה ה טו), רצה לומר השבת היה
 צריך להיות משוש לבנו, אבל 'נהפך לאבל
 מחלנו', פרוש מימי החל שלא עבד בהם
 ה', לכן גם בשבת הלב מתעצב ואינו
 מרגיש כלום, עד כאן דבריו הקדושים.

יום השבת הוא כור ואבן בחן לאדם על מדרגתו בעולם הבא

ומובא בספר מאור ושמש (ויחי ד"ה וירא
 מנוחה) וזה לשונו: אבל בבוא
 שבת קדש בא שבת בא מנוחה ואז נתגלה
 האור הגנוז לצדיקים לכל אחד ואחד לפי
 מדרגתו, ואיתא בגמרא (ברכות נו:) דשבת
 הוא אחד מששים בעולם הבא.

נמצא יש לכל אחד כור ואבן בחן לראות
 מדרגתו בעולם הבא, לפי הקדשה
 שיש לו בשבת קדש כך יש לו ששים
 פעמים בעולם הבא, והכל לפום עבדתיה
 ועבודתו, מי ששרח ועמל בערב שבת
 יאכל בשבת, בן לפי עבודתו עבודת הקדש
 בתורה והפלה בעל מלכות שמים בן נתגלה
 את האור כי טוב אור הגנוז לצדיקים וכו',
 עד כאן לשונו.

באור הכתוב על פי הנ"ל

וזהו שאמר הכתוב כי אות הוא ביני וביניכם, שהשבת הוא אות ומופת לבחן הקשר ביני וביניכם, שלפי התקשרותו עם הקדוש ברוך הוא זוכה להרגיש קדשת השבת, ולבחן חלקו בעולם הבא.

ואמר הכתוב לדרתיכם, דהיינו שלא רק בזמנים הקודמים שהיו צדיקים גדולים וקדושים בעולם היו יכולים לזכות להרגיש קדשת השבת, אלא תמיד בכל

הדורות ואפלו בדורנו השפל אם האדם עושה הכנה לשבת קדש לפי ערכו ובחינתו זוכה להרגיש את קדשת השבת, וזוכה לדעת כי אני ה' מקדשכם:

ברך משה

רבי משה מסאטמאר זיע"א

אסור להסיח דעת מהשבת - כשומר הנצב על משמרתו

מרגלא בפומיה דקדשת זקני הקדשת יום טוב זי"ע, כי אדם הישראלי מצוה ועומד להיות 'שומר שבת', ושומר אסור להסיח דעתו משמירתו אפלו רגע אחד, ואמנם פן היתה מנהגו של קדשת זקני זללה"ה שלא היה ישן כלל בליל יום השבת, אלא היה יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה (פרשת בהר):

פרשת כי תשא

באור מהות הבחירה

ולהבין זה, אם הפל ממנו יתברך אם בן מהו הבחירה לאדם, וכדאי יש דבר התלוי בבחירתו של אדם, ולבאר זה מה תלוי בבחירתו ומה בא מלמעלה:

שני באורים ב'אהבת' | באור א', אהבה הבאה על ידי התבוננות

כתוב 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואהבת' כו" (דברים ו ד-ה), והנה ב'אהבת' יש ב' פרושים, אחד לשון צווי שתאהב אותו, ואחד לשון עתיד שתבא האהבה ממילא.

וענין אהבה הראשונה היא מההתבוננות, והיינו להבין בדעתו אחדותו יתברך בשבעה רקיעים ובארבע רוחות, ו'אני ה' לא שנית' (מלאכי ג 1), שאין לו שום שנוי, כמו קדם בריאת העולם פן הוא ממש עתה, כי כל העולמות בטלים בבטול גמור נגדו, כידוע 'כי שמש ומגן כו" (תהלים פד יב), ואף שנתראה לנו העולמות ליש, הוא שקר גמור, כי 'בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כו" (שם לג 1).

'מבשרי' אחזה כו" (איוב יט כו), כמו באדם, בתחלה כשחושב אזי מחשבתו באחדות גמור אתו בלי שום התחלקות כלל, ואחר כך כשיוצא מפיו הוא נפרד מאתו, פן כל העולמות קדם הבריאה היו באחדות גמור אתו יתברך.

וכמו שבטל הדבור אצל המחשבה בבטול גמור, כי ברגע אחד יכול לחשוב דברים עד אין קץ, פן כל העולמות שהם רק דבור אחד והוא נמשך מחכמתו יתברך כדכתיב 'ויצא כפרק כו" (זכריה ט יד), ובטובו מחדש בכל יום כו" (ברכת יוצר).

וגם אחר הבראם, הרי אצל הקדוש ברוך הוא אין דבורו מבדל ממנו יתברך חס ושלום, כי אין לך דבר שחוצו ממנו

בקדשה, כמו שעקרו נחצבו מקדשה עליונה כף צריכים להיות קדושים כדי לאחז בשרשם ולהתדבק בו, וכמו דצוחי קראי בכל מקום ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (לעיל יט 1), 'ואנשי קדש תהיון לי' (שם כב ל), 'דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו' (ויקרא יט ב), וכיוצא:

וכשמונה אותם אומר להם, דעו לכם שעשיתי אתכם ששים רבוא, וטעם מנין זה שהוא ששים רבוא לא פחות ולא יותר, משום שאתם פנגד ששים רבוא אורות דזעיר אנפין, ולא שיך דבר זה כי אם בהיותכם קדושים, שתהיו ראויים להתדבק בקדשה עליונה, דאי לאו הכי הרי לפתח חטאת רובץ כמו שכתבנו, לכן מסך חשבונכם תבינו מעלכתכם, ושובו מדרכיכם אשר לא טובים כדי שלא תחטף אתכם הקלפה חס ושלום, ותצאו מאילנא דחיי ותתדבקו באילנא דמותא:

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה להויה וגו' (ל יג)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

באור 'נודע בשערים בעלה'

כתוב 'נודע בשערים בעלה' (משלי לא כג), שהקדוש ברוך הוא הוא בעל של כל נשמה מישראל, שמשפיע לכל אחד ואחד. שכל אהבה או יראה שיש לכל נשמה מישראל הכל הוא מאתו יתברך, ולכל חד לפום שיעורא דיליה. ולפי מה שנכנס בשערים, שהם ד' שערים אהבה ויראה תורה ומצוות פנודע פנגד ד' אותיות תנ"ה ברוך הוא.

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' (ל יב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

כשרוצה שתתקבל תפלתו על צרות ישראל יבקש על צער השכינה שנגרם מצערם

או יבאר כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה'. הכלל, כי אדם הרוצה להתפלל על ישראל בעת צרתם אזי צריך להעלות את ישראל, דהיינו שיאמר שנה אינו נוגע לישראל כי אם לה' כי הוא אבינו, וכמבאר בגמרא (סנהדרין מו.) בזמן שאדם בצער שכינה כו', ונמצא מעלה הכל לה', ובזה הם נצולים מצרתם.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו הרמז כי תשא את ראש בני ישראל' כלומר להעלות אותם, כי מלת תשא לשון עלה, לפקדיהם לשון חסרון על שם הפסוק (שמואל א' כ כה) 'ויפקד מקום דוד', כשישראל הם חסרים מטובות הבוה, אזי מעלה אותם, ומפרש הפסוק איה מעלה אותם ונתנו איש כפר נפשו לה', דהיינו הנפש אדם הוא לה', של ה':

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחיצינא זיע"א

עקר טעם מנין ישראל לעוררם להתחזק בקדשה שהיא מחצבם

זהו עקר מנין ישראל שהיה מצוה הקדוש ברוך הוא למנות אותם, דהטעם משום דעקר שרש ישראל שהם ששים רבוא שעשאם הקדוש ברוך הוא פנגד זעיר אנפין ממש קדשה עליונה כמו שכתבנו.

ועקר המנין הוא לעוררם ולהתחזק

בקדש, והיו בעיני עצמם במדרגה אחת עם ישראל, ולא טוב הדבר ההוא.

אך אצל מרדכי שהגרים ידעו שישאל הם העקר ויודעים בעצמם שאינם פלום, לא אכפת כלל, אלא אדרבא לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים (פסחים פז:), ולכן השמחה רבים מעמי הארץ מתיהדים, וטוב מאד:

ולא שתו איש עדין עליו (לג ד)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

רמז נאה להשמר משכרות

בדרדך [הלצה] ולא שתו איש עדין עליו. הרמז פמה שהאדם צריך לשמר את עצמו משכרות, וזה שנאמר ולא שתו עוד איש עדין עליו. וכן מבאר במגלה (אסתר א ח) 'והשתיה כדת אין אנס', פרוש אף על פי שהשתיה כדת הוא בפורים, כי חייב אינש לבסומי בפוריא (מגילה ז:), אף אין אנס, כי אינו צריך לאנס עצמו, וישמר בעצמו ובנפשו:

והסרתי את כפי וראיתי את אחרי ופני לא יראו (לג כג)

תורת משה

רבי משה סופר זיע"א

נפלאות ההשגחה העליונה היו נסתרים בעת השתלשלות המאורעות ורק לאחר זמן השיגו את ההשגחה שבהם

הנה אנו רואין פמה דברים הנעשים בארץ מתחת, אשר אנו מתמיהים למה עשה השם יתברך פכה, אכל אחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע כי הכל פאשר לכל כלם היו הננות בכדי שייעשה איזה דבר גדול.

וכאשר היה בנס פורים, כי הריגת ושתי ולקחת אסתר וכל הסבות שהסביבו עד שבא לכך, הכל היה הננה להצלת ישראל, אכל קדם שנעשה פתגם המלך אין אנו מבינים, רק מאמינים, כי פלי ספק לא דבר ריק הוא, רק מאתנו טעם הדבר פמוס ונעלם. וזאת האמונה טובה גדולה היא לנו, כי מקבלין אנו שבר על האמונה.

וזהו וראיתי את אחרי, לאחר שנעשה תכלית הדבר תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה, אכל לפני לא

ונחשת תהיה מחשבתו דבוקה בבוא או יאמר לחשב מחשבת לעשות בזה ובכסף ובנחשת, להורות בא אופני עבודת בני ישראל אשר לא נגרע מעבדתם דבר, ובכלם יש בחינת רמיזא דחקמתא לעורר לבם בקרבם להשיג עליון מתחתון, ולהחזיר אורותיו הבהירים שנתפשטו מרום המעלות עד מדרגות הנמוכים ותענוגות בני אדם, לכלם יש להם מקום מוצא בחכמה עליונה.

הרמז בלשון הפסוק

ולזה בא הכתוב להורות שמעשה איש ותחבולותיו הכרח בהם, יעשה הכל בהתקשרות ודבקות בבוא, לחשב מחשבת קדושות ורמות לעשות בזה ובכסף ונחשת. אפילו כשיוצא לפעלו ולעבודתו עדי ערב גם שם מחיב לחשב מחשבות טהורות ונקיות, לעשות בזה ובכסף ונחשת, שהן המה צרכי הגוף, גם שם צריך לחשב מהבוא ברוף הוא ולקח לעצמו רמיזא דחקמתא, ואז טוב לו בזה ובכסף, ודוק:

וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים (שחת העם לא נאמר, אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגירתם ולא נמלכת בי ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו, רש"י) (לב ז)

מגיד דבריו ליעקב

רבי דב בעריש מביאלא זיע"א

מדוע במעשה העגל רמז הקדוש ברוך הוא שאינו חפץ בגרים ואלו בנס פורים מזכרים המתיהדים לשבח

כבוד קדשת מרן אדמו"ר הקדוש מוורקא זיע"ע הקשה, מדוע בפרשת כי תשא כתיב 'כי שחת עמך', שלא רצה הקדוש ברוך הוא בערב רב, ובמגלת אסתר כתיב 'רבים מעמי הארץ מתיהדים', ואם פן לשמחה מה זו עושה אם הקדוש ברוך הוא אינו חפץ בערב רב. ותרץ, אינו דומה קדושין ראשונים לקדושין שניים, עד פאן לשונו הקדוש.

ופרוש דבריו הקדושים הוא, דהנה בתנה שאמרה לנחש אמר אלקים לא תגעו בו' (ראה בראשית ג א) ונענשה על זה, וקשה מה חטאה בזה, הלא רשאי אדם לעשות לעצמו גדר שלא יחטא, אך החסרון הוא שהיא לא היתה צריכה להגיד שפך אמר אלקים, לערב חל בקדש.

וזה הענין עצמו היה אצל משה רבנו, כי הערב רב קבלו התורה ביחד עם ישראל והיה קדושין ראשונים, ונתערב חל

כו', וכמו שאיתא בתניא (פכ"א), ולכן קמיה כולא כלא חשיב ממש.

ועל זה נאמר הצווי ואתה את הוי"ה אלקיך, שיתבונן כל כך באחד ממש שיהיה הוי"ה אלקיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאדך. ודבר זה חובה על כל אדם להתבונן בזה היטב. וזה תלוי בכחירתו.

באור ב' של ואתה, אהבה הבאה ממילא

ופרוש הב' של ואתה את הוי"ה - לשון עתיד הבא ממילא, הוא בחינת אהבה רבה, הבאה מלמעלה מאתו יתברך. ובה פרוש 'שמע', לשון שמיעה, שאינו יכול להיות בו שום התבוננות כלל שהוא למעלה מההתבוננות.

וזה נקרא שקל הקדש כסף, לשון נכסף נכספת' (בראשית לא ל), בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה במשקל כל חד לפום שיעורא דיליה בבחינת עשה טוב וסור מרע, צריך להיות בתכלית, והוא בחינת 'עובר לסוחר', לשון סחור סחור, סובב כל עלמין.

וזהו 'עשרים גרה השקל'. כי כל אחד משני בחינות אהבה הנ"ל כלולה מעשר, שקל ומדות פנודע. ובחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה גם פן כלולה מעשר. וזהו 'עשרים גרה השקל'.

הרמז בלשון הפסוקים

וזהו כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם, דהינו נשמות הנקראות 'ראש', לפקדיהם' לשון 'וה' פקד את שרה וכו'. ונתנו איש כפר נפשו לה'. אך שלא לכל אדם באה לו אהבה רבה הנ"ל, ולהיות בבחינת 'עשרים גרה כו'.

אך בחינת אהבה ראשונה חובה על הכל, והינו בחינת מחצית השקל, למסר נפשו הפלולה מעשר. וזהו זה יתנו כל העבר על הפקדים רמ"ח פקודין, הינו אף מי שעובר חס ושלום על איזה מצוה, אף על פי כן חובה היא לתן מחצית השקל, בחינת עשר שלו, בבחינת אהבה רבה ראשונה הנ"ל, ומחצית השקל היא תרומה לה' (תורה אור פו ג-ד):

לחשב מחשבת לעשות בזה בכסף ובנחשת (לא ד)

אור המאיר

רבי זאב וואלף מז'טומיר זיע"א

גם כאשר עוסק לפרנסתו בזה ובכסף

בת עין

רבי אברהם דב מאברקט זיע"א

המתאנה לדברים גשמיים נעשה לו מסך המבדיל

צריך כל אדם לזהר בזה ולהבין בעצמו, כשרואה שאינו מאיר עליו אור ה' שיתלהב לבו ובתשוקה כראוי, ידע שאין זה כי אם מצד שאין לו בחינת חרות הנ"ל, בחינת בטול, כי אם מתאנה לתאות גופניים, ואם שיהיה בהתר, אינו בבחינת הסתפקות, כגון באכילה ושתייה וכדומה, שמה נעשה לו מסך המבדיל (עהפ"ס וביום פקדי):

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

זכי הראות רואים שם ה' על פני אדם שמעשיו כראוי

ובודאי גם עתה בדור הזה ראיתי כמה זכי הראות שאמרו שראה על איזה אדם שם הו"ה על פניו כראוי (עהפ"ס ויכל משה):

שבת

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מבבדיטשוב זיע"א

באור 'מתנה טובה'

שבת הוא מתנה טובה, רצה לומר האור והקדשה הבא מלמעלה לתוך לבות בני אדם, רוח קדשה ושכל חדש וחיות רוחניות הבא מעולם עליון הנקרא ערבות, אשר שם תענוג וחיות, שבו גנזי חיים (ד"ה ויאמר ה' אל משה):

דעת משה

רבי משה אלקיים בריעה מקוֹנֵיץ זיע"א

השבת היא מתנה טובה שיוכלו ישראל להחיות בה נפשם בין רגל לרגל

הש"ת ב"ה קבע שלש רגלים להנות בהם מזיו אורו מהו"ה הקדושה, אולם ביני לבניני - מרגל לרגל - מאיזה קדשה יהנו, לכן הש"ת ברב רחמיו וחסדיו קבע לנו שבת בכל שבוע ושבווע (פרשת כי תשא):

ישר דברי אמת

רבי מטולם פייבוש מזבריז זיע"א

זהירות בתפלת השבת

צריך להזהר בתפלת שבת מאד מאד, כי זהו עקר השבת:

נותן דעתו על המטבע נכבה ממנו אור השכל

כי הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם, כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו:

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

הדבוק בחמדת הממון אינו יכול להתדבק בבוא יתברך

מי שדבוק בחמדת ממון אי אפשר להיות דבוק בהשם יתברך, עד שיעשה ממון חשוב כטמא בעיניו כע"ז, אז יכול להיות דבוק בדבקות השם (מגילת קהלת):

בימי הנערות חומד האדם לממון

האדם בעודנו נער ורד בשנים, הוא חומד לממון, אפלו יש לו אוצרות של קרח ורצה הוא יותר וכו', לפי שעדין רד בשנים וסובר שעקר הוא לאסוף ולכנס ממון. אבל כשבא לעת זקנתו ורואה כי הכל הבל, אינו חומד יותר לממון (השמטות):

צדיק

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

הצדיק מתוק בכל מיני מתיקות

גם 'מערכי' הוא לשון ערבות ומתיקות, שהצדיק הוא ערוב ומתוק בכל מיני מתיקות. וזה הפרוש ממנו היה מדליק, הם בני אדם המתחברים עם הצדיק, גם הם מדליקים נרותיהם, הם נשמתם, באהבה ונראה להבורא ב"ה (ד"ה עוד פ' כי תשא):

קדשה

אהבת שלום

רבי מנחם מענדל מקוסוב זיע"א

ככל שיוסיף לזכר עצמו ולהטהר ולהתקדש כר זכה יותר לתורה ולחכמה

ואם רואה האדם שעדין אינו מרצה הש"ת להשפיע לו חכמה, יתלה החסרון בעצמו, כי מסתמא עדין אינו מנסה ומטהר לגמרי כראוי, וצריך להתאסף עוד יותר בגמיון וטהרה וקדשה ופרישות בכדי שיהא כלי מוכן לקבל החכמה (עהפ"ס ובלב כל חכם לב):

יראו, קדם עשית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו:

את חג המצות תשמרו (לד יח)

חמרא טבא

רבי אברהם שמחה מבארנוב זיע"א

בטול עמלק הוא בתש"ך שעות שמופורים עד פסח

נסמך מקרא זה אחר הפתוב 'אלהי מסכה לא תעשה לך'. נרמז בזה התקשרות חג הפסח אל ימי הפורים שהם שלשים יום מקדם שצריכים ללמד בענינים של חג (פסחים ו).

כי בפורים היה בטול המן שעשה עצמו עבודה זרה, והיה בטולו על ידי מרדכי שלא רצה להשתחוות לו, ונתקיים מקרא שכתוב 'אלהי מסכה לא תעשה לך'.

וסמוך ליה 'את חג המצות תשמרו', כי תקף אחר פורים הוא התנגצות הארת חג הפסח, ויש מן פורים עד פסח תש"ך שעות, והוא מנן ארבע צרופים אשר בשם עמלק שהן ארבע קלפות בסטרא דיליה כפתוב בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין חלק ה פרק ח), ובטולו באלו השעות, ועל כן לעתיד יהיה גמר מחית עמלק בערב פסח כפתוב בתקוני זמר:

לשונות של אור

הרגל

בית יעקב

רבי יעקב מאיז'ביצה זיע"א

הכובל עצמו להרגלים עובר על לא תספון

אמר אאמו"ר זללה"ה, מי שמרגיל את עצמו באיזה טובה אשר קשה לו להפרד ממנה הוא עובר על הלאו 'לא תספון לשוב בדבר הזה עוד', כי זה הוא באביוניוהו מזה הלא תעשה (פרשת תשא ט"ד):

ממון

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

בעל האבני גזר זיע"א: אנכי ערב שאם תהיה לאדם תשוקה היא תוציאנו מהגיהנום כחץ

כ"ק אבי אדמו"ר זצוקללה"ה הכ"מ זי"ע אמר, שאם תהיה לאדם השתוקקות לעבודת השי"ת אז אי אפשר שיהיה בגיהנום, ואם יהיה שמה, ערב הוא בדבר שהתשוקה ההיא תוציא אותו החוצה משם כחץ, עכלה"ק. וממאמר זה יוכל האדם להבין עד היכן מגיעה השתוקקות ותשוקה (תר"ע):

לעשות את השבת):

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א התקבצות כל רשימות קדשת ימות החל בשבת

מכל הטרח שאדם טורח בששת ימי המעשה בעבודת השי"ת, אף שבכל פעם נשכח ממנו על ידי טרח המלאכה והפרנסה, מכל מקום נשאר רשימו מהם, וכשמגיע שבת אז מתקבצות כל הרשימות (תשא ופרה תרע"ה):

אמונת ישראל

רבי ישראל מגורזיסק זיע"א

ענג שבת בשירות ותשבחות

ולכן הוסיפו עוד שירות ותשבחות בשבת, שיגיע האדם לדבק עצמו בשרש הקדושה, וזהו עקר ענג שבת שישבעו ויתענגו מטובו (פרשת ויקהל):

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

עקר שמירת שבת במחשבה

ועקר שמירת שבת היא במחשבה, מלאכת מחשבת אכרה תורה, ועל ידי המחשבות קדושות נקדש ונתטהר שאינו שומע רק הרצון והפני הבורא ב"ה (פרשת כי תשא):

• עמוד התפלה •

תפלה

ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מגורזין זיע"א

עקר התפלה היא שבירת הלב לפניה

עקר התפלה של אדם הוא בהשבר לבו בקרבו קודם התפלה באומר אני יודע איד לעמוד ולהתפלל לפני מלך גדול כזה, הוא עקר התפלה, ואח"כ כשמתפלל הוא אד הסדר של התפלה (עהפ"ס ויחל):

תשוקה

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

לצפות כל ימיו להתגלות הקדשה

צריך כל איש ישראל להיות כל ימיו שומר ומצפה התגלות הקדשה וכבודו יתברך בעולם (תרמ"ח ד"ה עוד):

ואך את שבתתי כו" פרוש שלא להיות רצון ותשוקה לדבר אחר בעולם, רק להשי"ת שהוא שרש חיות האדם שמתדבק בו בשבת קדש (תרל"ג):

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

ע"י התשוקה מתהפך לגמרי

על ידי התלהבות התשוקה אדם מתהפך לגמרי לעלות מכל מדות רעות שהיה לו (אות א):

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

חלקת יהושע

רבי יחיאל יהושע מביאלה זיע"א

המדובר בשבת בעת התפלה נוהג מנהג חל בשבת

לא די שמטמאים את הפה כל השבוע בלשון הרע, ושאר דבורים אסורים, אלא אף בשבת קדש שכל רגע יקר כל כך, גם כן מטפטים ומטמאים את הפה בדבורים אסורים. ועל כל פנים בחצי שעה שמתפללים אי אפשר להתאפק מלדבר!:

על הפסוק 'מחלליה מות יומת' (לא יא), פרש רש"י: 'הנוהג בה חל בקדשתה', שנוהגין בה מנהג חל. כשמדברים בשבת קדש באמצע התפלה, נוהגין בזה מנהג חל כמו שנוהגין כל השבוע לדבר באמצע התפלה.

אדוני אבי זקני הרבי רבי ירחמיאל מפשיסחא זי"ע, שהיום הוא יום ההולוא שלו, אמר: "פין איין ווערטיל האבין דורי דורות חלילה צו ווינען, וכמוכא שגזרת ת"ח ות"ט ה"ה על שדברו באמצע התפלה:

פתגמי אורייתא

רבי מרדכי ישכר בער מפשיסבורג זיע"א

אסור להקל ראש להתפלל עם המשוחרר בעת התפלה

בספרים הקדושים (דברי יואל ליום כיפור אות עד) בארו פונה אחרת בכונת דברי רש"י הקדוש (ל לז) במה שאמר שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגדת תענותינו ותפלותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו.

דברי שלום

רבי שלום מבראהין זיע"א

קבלת קדשת השבת על ידי הכנעה

אך את שבתתי תשמרו. אכין ורקין מעוטין, על ידי מעוט והכנעה יוכל לקבל קדשת השבת:

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

למוד תורה בשבת קדם התפלה הוא בחינת גן עדן העליון

ללמוד גמרא בחל קדם אור היום הוא בחינת גן עדן התחתון, ובשבת קדם אור היום הוא בחינת גן עדן העליון, איר זאלט לענין א דף גמרא בעיון בשבת קדם התפלה וואלט דער נשמת איין אנדער פנים גיהאט [כאשר תלמדו דף גמרא בעיון בשבת קדם התפלה יהיה לנשמת פנים אחרות לגמרי]:

תורת אבות

רבי משה מייזנר זיע"א

כל השבוע ישתוק לשבת כאדם שהולך בדרך שאינו מישב עד שיבוא לביתו

כמו עניו הדירה, אשר אפוא שהאדם מסתובב כל היום בשוקים וברחובות, איז דעתו מישבת עליו עד שחוזר לדירתו ולביתו, כמו כן צריך להשתוק כל השבוע להכנס לשבת, מקום דירתו הקבועה (ד"ה

בקשי רב התגלגל ממטתו בלי שום סימני על מלכות שמים על פניו.

ועל זה הדרך בא לבית התפלה זורק על עצמו הטלית והתפלגין ללא שום טעם, ותפלתו פלה יבשה ללא לחלוחית, דבר זה ודאי יכול לגרם חלשה בעבודת השם ותברך, ובנדאי בכגון דא יש להתרחק מפושעי ישראל, ולא יקל ראשו חס ושלום להתחבר עמם (פרשת תזריע תש"א):

הפתי כנסיות שוים במעלתם, דישנם לפעמים כאלו שמדברים באמצע התפלה ומקלים ראש בנושא התפלה החמור, וכשמתפללים אתם בצותא חדא, הם מביאים התקררות דקדושה אצל יראי ה' חס ושלום – שיכול אדם לחשב לעצמו, מדוע אתאמץ כל כך בעבודה, להתפלל בחמימות בדחילו ורחימו עם הקנה קדם התפלה על ידי מקנה ולמוד התורה, בשעה שחברי לא הלך למקנה, אלא

דאדרבא, שלא נקל ראש בחמרת הצרוף וההתחברות לפושעי ישראל, ושלא נלול בחמרת הדבר מלהתרועע עמם, דדבר זה חמור הוא עד מאד, ויש להתרחק מחברתם ומההצטרפות עמם, דעל ידי כן יכולים חס ושלום לבוא ללמד ממעשיהם הרעים. **וכגון** לעניננו ענין התפלה, דאלו שהם יראי ה', צריכים לידע שאין כל המנינים ראויים להתפלל בהם, ואין כל

אוצרות גאוני הדורות

תכלית השבת למנוחה גשמית מן העבודה בלבד, אלא "את שבתתי תשמרו", כי השבת של ה' היא, ויש בה מעלה רוחנית גדולה "כי אות היא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

שהוא "ראש בני ישראל", וזה בגלל "לפקדיהם" הינו בפקדת עונותיהם. ונתנו איש, איש אחד לכפרת הדור, כדי שיהיה "כפר נפשו לה", בלשון יחיד, משום שכל ישראל נפפש אחת "בפקד אתם", בשעה שה' פוקד אותם במיתת הצדיק, ומאחר שכן, "ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם", כי מיתת הצדיק מכפרת בעבור היותם נפוש אחת. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם (ל ב)

אקים את יצחק

רק אצל ישראל מיתת הצדיק מכפרת על הדור

יש לדקדק, מדוע פתח הכתוב בלשון רבים "בני ישראל לפקדיהם ונתנו", והמשיך בלשון יחיד "איש כפר נפשו" וסיים בלשון רבים "בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם".

ונראה לבאר, בהקדים את דברי המדרש (במ"ד א, ה) "שאו את ראש כל עדת בני ישראל" (במדבר א, ב), לקיים מה שנגאמר "לא עשה כן לכל גוי" (תהלים קמו, ט). והדברים צריכים באור. ונראה, כי רק בישראל נוטל ה' צדיק אחד ומכפר על הדור, לא כן אצל הגוים. וזו פונת הפסוק "ידין בגוים מלא גויות, מחץ ראש על ארץ רבה" (שם ק, ו), שאצל הגוים, כשה' דן אותם, הורג רבים וישגן "מלא גויות". אולם אצל ישראל, "מחץ ראש", שה' הורג את ראש בני ישראל, ובזה, מכפר "על ארץ רבה".

וכטעם הדבר, כתב הזוהר הקדוש (פר' פנחס דף ריח ע"ב), כי מה שה' נוטל את הצדיק ומכפר על הדור, הדבר דומה להקזת הדם מן הזרוע, שמרפאה את הגוף כולו. ודבר זה, שיש רק בישראל שהם כגוף אחד ונפש אחת, וכפי שנגאמר "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה" (דברים י, כב), כי כל ישראל נחשבים "נפש" אחת. אבל אצל עשו נאמר, "ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו" (בראשית לו, ו), "נפשות" רבות. **ולזה** רמז הכתוב "כי תשא", הינו שה' נושא ונוטל "את" נפשו של הצדיק,

אך את שבתתי תשמרו (לא יג)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

זכור החמר והנפש על ידי שמירת השבת

אפשר רמז למה שכתב החיד"א זלה"ה משם דורשי רשומות על פסוק (קהלת י ב) 'לב חכם לימינו', שהם אותיות שקדם 'לב' לימין האדם, שהם אותיות 'אד', לשון מעוט, שממעט עצמו בזה העולם ומוסיף בדרך ה' תמיד, ו'לב פסיל לשמאלו' שהם אותיות 'צם', לרבות שהוא מרבה עצמו וגם רוח.

וזה שאמר אד, רצה לומר אם תרצו שתהיו ממעטים עצמכם ותחשבו חכמים, אך את שבתתי תשמרו, שעל ידי שמירת שבת מזדכך האדם חמרו ומתקדש לקרא קדוש, מוסיף בשלמות תמיד.

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם (לא יג)

רבי יצחק אזולאי זצ"ל

הובא בספר 'בעלי ברית אברהם' לאביו רבי אברהם אזולאי זצ"ל

שבת נועדה גם לתכלית רוחנית ולא רק למנוחת הגוף

יש להבין, מדוע הקדים ה' ואמר למשה "ואתה?" עוד יש להבין, מה בא הכתוב למעט באמרו "אך".

ויובן, בהקדים את המדרש (ש"ר א, א), על הפסוק "ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו ויגא בסבלתם" (שמות ב, יא), וראה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה, מי שיש לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע, הוא מת. ואלו עבדך, אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע, הם מתים. אמר לו, לך ועשה להם כמו שתאמר. הלך משה, ותקן להם את יום השבת לנוח.

לפי זה אפשר לבאר, שה' בא ואמר למשה, "אתה" שדאגת להם למנוחת השבת כדי לנוח מסבלותם, שהיא מנוחה הנצרכת לטובתם, "דבר אל בני ישראל" על מנוחת השבת מצד מעלתה הרוחנית. ואמר להם, "אך", לשון מעוט הוא, שאין

וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים (לב ז)

מנוחת אשר

רבי אשר אנשיל יונגרייז זצ"ל

גבה האותיות ר"ש ודל"ת יותר משאר האותיות

פרש רש"י רד מגדלתך, כי כל גדלת משה היה שהוציא עם לא בינות מארץ טמאה וקדשום להיותם עם ה', ועתה כי מעלו ב"ה, נפרדו מדבקות הנה

גדלה מכבד, ולכן ויעשו עגל להם מסכה לעת הזאת כנ"ל.

ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא (לד ט)

סיעתא דשמיא

רבי שמעיה ב"ר יהונתן מטאמטוב זצ"ל

מניעת התוכחה לערב רב

ולכאורה תמויה הפסוק, מה זה נתינת טעם 'פי עם קשה ערף הוא'. ונראה להסביר דאיתא במדרש ובילקוט, לא עשו ישראל העגל כי אם ערב רב, דכתיב 'חטא העם הזה' וכל מקום שנאמר 'עם' הוא ערב רב, רק על מה נענשו ישראל מפני שלא מחו אותם.

ואיתא ברמב"ם (דעות פ"ה ה"ז), כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע. פרוש לצים וקשה ערפים אסור להוכיח אותם, כי ללעג ולקלס התוכחה זו בעיניהם ולא נשמעים כלל, כמה דאמר (משלי ט ח) 'אל תוכח לץ פן ישנאך'.

והשתא מבאר הפסוק, ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא ה' בקרבנו, 'בקרבנו' דיקא בקרב ישראל, הלא ישראל לא עשו העגל כלל כי הערב רב, ואם תאמר שלא עשו כהגן על שלא מחו אותם, 'כי עם קשה ערף הוא' ומצוה שלא לומר דבר שלא נשמע כדאיתא ברמב"ם.

ויאמר איז קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע (לב יח)

עיני העדה

רבי אליהו הכהן זצ"ל

קול ה' במתן תורה התחלק לכמה קולות

ראוי להבין מאי קול ענות גבורה, קול ענות חלושה. ונראה לפרש כדרךשו רבותינו ז"ל (שמו"ר כט א), 'קול ה' בכח' (תהלים כט ד), בכחו לא נאמר אלא בכח, בכח של כל אחד ואחד, שהקול היה בא לכל אחד כפי כחו, הגבור כגבורתו, ולחלוש כפי חלשותו, כדי שיוכלו שאת. וזה דבר שלא שהקול היה מתחלקת כפי כל אחד ואחד.

ועל זה פשמע יהושע קול העגל שהיה אומר 'אנכי ה' אלהיך', כדרךשו

ישראל לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים כידוע.

והשתא זה שאמר וידבר ה' אל משה לך רד פי שחת עמד, וכדי שלא יעלה בדעת משה לומר שהם חזקים כלנה על דרך שאומרים אברהם ויעקב 'מחזו על קדשת שמך' (שבת פ"ט), לזה קאמר אשר העלית מארץ מצרים, לרמוז לו שילמד זכות עליהם, דכשם דביציאת מצרים אף שעבדו עבודה זרה מפל מקום מחשבתם היתה לטובה דלא עשו אלא לפנים, דמנה אדא לא טענתו של עזא ארצה ונצולו, כמו כן מה שחטאו ישראל בעגל דעתם ומחשבתם היתה לטובה להורות תשובה לרבים, ויתפלל עליהם שלא יתחיבו כלנה כאמור.

וזה בעצמו הוא רוצה לרמוז להקב"ה, והכי קאמר לו למה ה' יחרה אפך בעמד מאחר דכוננתם היתה לטובה, ובהכי אינם חזקים כלנה מאחר דהם עמד ונחלתך אשר הוצאת מארץ מצרים, וכשם שהוצאת להם מארץ מצרים אף שעבדו עבודה זרה משום דכוננתם היתה לטובה, מטעם זה נמי הכא אינם חזקים כלנה, ולכן שוב מחרוז אפך כמו שכתבתי.

וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב (לב לא)

נתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמינ סופר זצ"ל

הענש על החטא הראשון

וקשה, א. מה למשה לגדל חטאתם למקום באמרו 'חטא העם חטאה גדלה'. ב. שאמר 'אם תשא חטאתם וכו', ופרש רש"י הרי טוב, וזה מקרא קצר, ודחק.

ועל הראשון נראה לי בפשוט, פי ידוע דכשיש ליצר הרע שליטה ואחיה באדם שוב קשה לרחות מעצמו, וכדאמרו (קידושין ל): 'אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יוכל לו, וגם מי מעכב שאור שבעפסה (ברכות י"ג), ואין הענש גדול כל כך אלא על חטא הראשון שגורם לו כל זה, כמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'עברה גוררת עברה'.

והינו דאמר משה, שישאל כפר עברו על רצונך בהתלוננם עליך כמה פעמים קדם קבלת התורה, ושוב הם כשוגגים בחטא העגל, ואין ראויים לענש כל כך, וזהו שאמר חטא העם חטאה

והמה כאחד העם, ועל ידי זה הורד גדלת משה שנאמר בו 'ידעתיה בשם'.

ועוד אמרתי לפרש לך רד מגדלתך, פי הנה כתיב (לד י"ג) 'לא תשתחווה לאל אחר', ואות הרי"ש פתיב גדול שלא תתחלף בדל"ת, ובפרשת 'שמע ה' אחד' (דברים ו) האות הדל"ת כתובה גדול, שלא תתחלף ברי"ש. נמצא שאות רי"ש ודל"ת גדולות מכל האותיות למען קדוש יחידי של עולם, ועתה שפרו ישראל לעשות עגל אלקים אחרים, על זה אמר הקב"ה למשה רד שאותיות רי"ש דל"ת ילכו מגדלתן, פי שחת העם ואין בגדלתן תועלת, פי כפר המירו כבוד ה'.

ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמד אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וכיד חזקה (לב י"א)

בן שלמה

רבי שלמה אשכנזי זצ"ל

למוד זכות על ישראל שלא עשו אלא להורות תשובה לרבים

וקשה דלמה הצריך להזכיר כאן ענין יציאת מצרים בעת ובעונה הזאת. אמנם יובן ונכון נמי פונת הפתוב האמור לעיל (לב ז) 'וידבר ה' אל משה לך רד פי שחת עמד אשר העלית מארץ מצרים', דהקא נמי למה הזכיר יציאת מצרים.

אפשר לומר דהקב"ה חפה יתרה חשב לישראל, ומשום הכי הזכיר יציאת מצרים לתן פתחון פה למשה שיהיה מליץ טוב בעד ישראל, על דרך שכתב רש"י והמפרשים על פסוק (לב ז) 'ועתה הניחה לי כידוע, דאף באותה שעה חביבותיה גבן.

ונקדים מה שאמרו רז"ל (שמו"ר כא ז), דכשיצאו ישראל ממצרים ירד עזא שר של ים לפני הקב"ה, ואמר לפניו, רבוננו של עולם, מה הללו עובדי עבודה זרה אף הללו עובדי עבודה זרה, אמר לו הקב"ה הם לא עשו אלא לפנים, עד כאן. **כאפן** דמיציאת מצרים מוכח דאזלינן בחר המחשבה, דאי לאו הכי לא היו ראויים ישראל לצאת, ואדרבא היו ראויים שיתבעו בים כמו המצרים, ומדטבעו המצרים ונצולו ישראל מוכח שפיר דאזלינן בחר המחשבה, ומחשבתם לא היתה ח"ו לעבד עבודה זרה אלא לפנים. וכמו כן איכא למימר גם בעגל שלא יהיו חזקים כלנה שמחשבתם היתה לטובה, וכמו שאמרו רז"ל (ע"ז ד) 'דלא היו ראויים

אנו אומרים 'ישמח משה במתנת חלקו' כי אינו רוצה להנות מאחרים. (פר' ויקהל)

ברית אבות

רבי אברהם קורניאט זצ"ל

בכל שבת זוכים ישראל לכתרים כי על ידי שמירתה נמחל עון העגל

כתב האר"י ו"ל כי בכל שבת מחזירים לישראל בסוד נשמה יתרה, כי בשבת מחזירים לו שלו, ואז מחזיר להם שלהם, ופרש בזה נסח התפלה 'ישמח משה במתנתו וכו'. וצריך טעם למה בשבת הם מרויחים מה שאבדו בעונותם.

ונראה לעניות דעתי הטעם בזה, במה שאמרו רבותינו ו"ל (שבת ק"ח:) על פסוק (ישעיה נ"ב) 'אשרי אנוש יעשה זאת וגו', כל השומר שבת כהלכתו אפלו עובד עבודה זרה פאנוש מוחלין לו, שנאמר 'מחללו' אל תקרי מחללו אלא מחול לו [וכו].

מדברי רנ"ל הללו למדנו שפגלת שבת היא לכפר על עון עבודה זרה, לכך הכתרים שנאבדו מהם בעון העגל, על ידי שמירת שבת נמחל העון קצת, ובשביל כך הם זוכים לכתרים בכל שבת ושבת, ובהם נבין למה נסמכה פרשת שבת לעון העגל, לרמוז לנו דהו תקון עון העגל.

בית אשר

רבי אשר זעליג גרינצוויג זיע"א

נטילת הכתרים מישראל בכל מוצאי שבת

ומשה יקח את האהל, ופרש רש"י יקח לשון הוה כו'. ואפשר לומר שרומז על מה שדרשו חז"ל במסכת שבת (פ"ח), דאמתן הכתרים שנאבדו מישראל על ידי אותו מעשה, פלן זכה משה ונטלן, שנאמר 'ויתנצלו בני ישראל' וסמיק ליה 'ומשה יקח את האהל'.

ואיתא באגרא דכלה פרשת ויקהל בשם החסד לאברהם, דבכל ערב שבת בלילה מחזיר משה הכתרים של ישראל להם, ע"כ. ואפשר לומר שלזה קאמר 'יקח' לשון הוה שהוא ענין תמידי, דבכל ערב שבת מחזיר להם לישראל, ואמר שבת נוטל מהם.

חלקי אורה, הנרמזים באלף רבתי ד'אדם שת אנוש' בדברי הימים (א' א' א). וכשחטאו ישראל בעגל נסתלקו ממנו בעון ישראל, ולא נשפיר בו רק חלק אחד מן האלף, והיא סוד האלף וצירא דויקרא אל משה.

ולפי שמשוה לא אבדם על ידי חטא עצמו אלא בעון ישראל, לכן הקב"ה משלים אליו אלו האלף חלקים מחלקם של ישראל, שהם בחינת אותם האורות והעטרות והעדיים שקבלו ישראל בהר סיני, ואחר כך נתנצלו ונתפרקו מהם, כמו שאמר הכתוב (לג ו) 'ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב', ומשה נטלם ונשלם בחלקם של ישראל.

והנה בכל ערב שבת בבוא ליל השבת, חוזר משה רבנו ע"ה לקחת אותם הארות של אלף חלקים שלו עצמו שנאבדו ממנו, ולוקחם בסוד תוספת קדשת שבת, וכיון שלוקחם משלו, הוא מחזיר לישראל אותם האורות שלקח מחלקם, ואלו האורות נתנים לישראל בכל ערב שבת בסוד תוספת קדשת שבת [וכו].

ונחזור לעניננו, כי הנה בכל ערב שבת מקבלים ישראל תוספת נשמה וקדשת שבת מאותם האורות שלקח משה מישראל פנוקר, וזהו שאמר 'מזמור שיר ליום השבת', כלומר ראוי לשורר ולזמר על יום השבת, לפי שאז מחזירין חלקו של משה, ועל ידי כן אנו לוקחים חלקנו של תוספת שבת פנוקר, כי מה שיש לנו תוספת קדשה בשבת, הוא מה שיש למשה בימי החל. (ענין מזמור שיר ליום השבת)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

נשמה יתרה בכל שבת מכת החזרת הכתרים

ומשה יקח את האהל (לג ו). אמרו בש"ס פ"ק ר' עקיבא (שבת פ"ח) בפסוק 'ויתנצלו בני ישראל את עדים ומשה יקח את האהל', שכל עדיי ישראל אשר נסתלקו זכה משה ונטלם, וזה שכתוב ומשה יקח את האהל לשון אור, שלקח כל האורות מעדיי ישראל.

ואמרו המקבלים דמשה בענותנותו לא רצה לקחם לו לגמרי, רק שמורים לישראל, ובכל שבת מחזירין אותם לישראל, והן הן נשמות יתרות לישראל, ועל זה

רנ"ל איתא בילקוט (עיי' פרי דרבי אליעזר פמ"ד), שנגנס בתוך העגל סמא"ל והיה אומר בן, נתרעם בהם [יהושע] על עזכם את ה', אחר רואם פלא הקול המתחלקת וקולות פמדבר.

וזהו אמרו ויאמר אין קול ענות גבורה, כלומר אין בקול זה 'ענות גבורה' לגבור כגבורתו, ואין קול ענות חלושה לחלוש כחלשתו כמו ששמעו בסיני, אלא קול ענות אנכי שמע, כלומר קול אחד שנה לכלם שאומר 'אנכי ה' אלהיך' שומע אני ענות קול אחד בלבד, ואם בן למה עזבתם את ה' שקולו מתחלקת לכמה קולות.

ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלף מידו מידיו את הלחת (לב יט)

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

עון השמחה בעברה

יש לדקדק, דבאמרו 'ומחלת' נראה שלא הקפיד כל כך על העגל, כי אם על המחולות, ולכך שבר את הלוחות. וצריך להבין למה.

ונראה, בהקדים דברי רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י"ב) כל העושה עברה ומתבייש בה מוחלין לו וכו', והנה כשקרב משה אל המחנה וראה את העגל, אם היו מניחין המחולות מידם בראותם אותו, נמצא שהיו מתביישים כמה שעשו, והיה נמחל להם קצת עון הגדול שבגידם, ובה לא היה שובר הלוחות.

אך כשקרב אל המחנה וראה את העגל ועדין מחוללין במחולות, נמצא שעדין מחזיקים בטמאתם, מיד וישלף מידו את הלחת להפיג פעסו של הקב"ה בזה פנוקר לעיל, אולי יצילו מכל זה.

החזרת הכתרים לישראל בכל שבת

שער הפונות

רבי חיים וויטאל זצ"ל

תוספת נשמה וקדשה בשבת מאורות הכתרים

כשעלה משה רבנו ע"ה אל הר סיני לקבל התורה, נתנו אליו אלף

תורת משה נתן

רבי משה נתן נטע וינגרייז זצ"ל
ועתה הורד עדין מעליך - בכל מוצאי שבת

ויאמר ה' אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם קשה ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיד ועתה הורד עדין מעליך ואדעה מה אעשה לך (לג ה). והוא תמונה הלא כתיב ולא שתו איש עדין עליו.

ויש לומר על פי מה דאיתא בעין

ישראל תוספת שבת בכל ערב שבת, עכל"ה.

ולפי זה מוכן, פי מעיקרא מחמת החטא לא שתו איש עדין עליו, אבל כשכא ערב שבת פאשר קבל משה רבנו ע"ה את אורות שלו, אז באו עדים בחזרה לכל ישראל, לכן במוצאי שבת אמר להם הקב"ה ועתה הורד עדין מעליך, הנה הגיע העת שצריך להסיר דבאו ימי החל, אבל לא לעולם ואדעה מה אעשה לך, פי בכל ערב שבת תקבלו בחזרה.

מעשי צדיקים

ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה (ל לד)

ספר רבי יצחק צבי ברנפלד זצ"ל על פעלתו הנשגבה של רבי עקיבא סופר זצ"ל בעל דעת סופר בימי מלחמת העולם השנייה, בעת שעמדו הנאצים ימ"ש לפלש לארץ ישראל וכבר עמדו על גבול מצרים, ואז הכריז מלך מצרים כי הוא לא ימנע מהשונא לעבר דרך ארצו לארץ הקודש.

לביית הדעת סופר נכנס רופא ירושלמי שהתגורר בבגן של הרב וידיעה מרה בפיו, האנגלים צוו על גדוליהם וחסוביהם לעזב תוך שעות אחדות את ארצות הים התיכון בדרך להדו, כי צרה קרובה.

בתי הדין בעיר הקודש הוציאו ספרי תורה לרחובות העיר, והיה צום ובכי בכל מחנה ארץ הקודש, אז קרא לי הדעת סופר וסגר בעדי את הדלת, ובקשני להגיד עמו מלה במלה את פרשת הקטרת שבע פעמים.

כאשר סימנו אמר תפלה קצרה מאד אשר לא ידעתי, אחר אמר בצלה שפוכה על פניו, "הקב"ה יעזר", ככל הנראה הרגיש שתפלתו היתה שגורה בפיו, ומאז לא הראה סימני דאגה. (הקדמת סיודור תפילה חתם סופר)

קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה (ל לד)

בימי מלחמת העולם השנייה, בעת שהיה חשש גדול מפני צבא הנאצים ימ"ש בפקודו של רומל שכבר עמדו בשערי

החיים (שער שבת פ"ח) כשעלה משה לקבל התורה נתנו לו אלה חלקים של אור, וכשחטאו ישראל בעגל נאכדו ממנו בעון ישראל, ולא נשאר לו אלא חלק אחד מכל האלה חלקים, אמנם פיון שלא היה בחטא עצמו אלא בשביל ישראל, לכן הקב"ה משלים אותן אליו משל ישראל, והם הכתרים והאורות שהם עדים של ישראל ויתנצלו מהם בחורב, אבל בכל ערב שבת בלילה מקבל משה האלה חלקים שאבד, ואז מחזיר הכתרים של ישראל להם, ומאלו הכתרים יורשים

ארץ הקודש, נערכה בהוראת רבני ארץ הקודש מכל החוגים מתוך אחדות מיוחדת עצרת גדולה לתפלה ולצום, בחרכת רבי יהודה החסיד בעיר העתיקה.

למקום הגיע אחד הרבנים ביחד עם אחד ממנהיגי הישוב שלא נמנה על יראי ה', וראש ישיבת סלבודקה רבי אייזיק שר זצ"ל בא בטענות לאותו רב מדוע הביא איש זה לכאן, מי צריך ומי רוצה אותו.

ענה לו הרב, "אדם זה הוא החלבנה שבקטרת, והרי כבר אמרו חז"ל שכל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית כדאיתא במס' כריתות (ו:), (ובגוף הדבר מפרש רבנו בחיי בפרשת אמר, כי הוא יתברך נס מקבל את תשובת הרשע, ביחד עם כלל ישראל).

השיבו רבי אייזיק, "טעות בידך, החלבנה זה אנחנו פלנו, איש זה אינו החלבנה שבקטרת, אלא מאלו המנויים בסוף הברייתא של פטום הקטרת שאין מכניסים אותם לעזרה מפני הכבוד". (מגד גבעות עולם)

ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (לא ב)

זכורני כשבקרתי בראדיו אצל החפץ חיים זיע"א בשנת תר"ץ, כשגמרנו את התפלה הכירו שיש לו מה לומר, החפץ חיים דפק על השלחן ודממה השתתרה בחדר, ואמר, "שואלים, בקרוב נבנה את בית המקדש, איה הרי אין חכמים, אין נביאים, מי יבנה את בית ה'".

שאל שאלותיו ומיד השיב, פתח ספר

מלכים והחל לקרא פסוק בפסוק (שם א ז יג-יד) 'וישלח שלמה ויקח את חירם מצור', 'בו אשה אלמנה הוא ממשו נפתלי' וגו', 'ועש את כל מלאכתו'.

אחר הוסיף ואמר, "חירם היה בן אשה אלמנה, אביו בעל מלאכה צורך נחשת, וה' נתן בו חכמה בינה ודעת לעשות את מלאכת המקדש, ללמדנו, אין צורך בנביאים, אין צורך במיחסים, אין צורך בחכמים, כשיגיע זמן בגין בית המקדש ה' יתן תבונה לבנות את בית המקדש למי שיש בו לב שלם ותם, יכול הוא להיות בן אלמנה, בו לאיש בלתי מכה, בעל מלאכה".

כל זאת שמעתי מפי קדשו בעמדי על ידו, דמעות זלגו מעיני באותו זמן, לא אשכח זאת, זכורני שבזמן שקרא את הפסוקים הללו, הרגשתי כאלו אני שומע אותם מאת נביא בישראל. (חיודוסי הגאון מסוסנוביץ)

ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועטיו את כל אשר צויתך (לא ו)

ספר אחד מחכמי ישיבת טשעבין, יום אחד הראה לי בחור מאמר תורני שכתב, כשעניתני בו ראיתי שלא קרב זה אל זה, לא ידעתי מה לומר לו, ואמרתי שילך להראות זאת לרבי אברהם גניחובסקי זצ"ל.

לאחר זמן שאלתי אותו "מה אמר לך רבי אברהם", והוא ענה שאמר שהוא עין בדברים הוא שאל בהתפעלות, "כמה זמן לקח לך להכין את החבורה", כשהבחור ענה "שבועים", אמר רבי אברהם, "אני אפלו בחדש לא הייתי מצליח לעשות

כָּזָה מֵאָמַר תּוֹרְנִי, וְהִבְחֹר קֶרֶן מֵאֲשֶׁר.
(אגן הסהר)

אך את שבתתי תִּסְמְרוּ כִּי אֹת הוּא בִּינִי וּבִינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם (לא יג)

לְבֵית רַבִּי שִׁמְעוֹן סוֹפֵר זצ"ל בַּעַל מִכְתָּב סוֹפֵר בָּאָה אִשָּׁה קִשְׁת רֹחַ מְרוֹסָיָה עִם בְּתוּלָה קִבְּת עֶשֶׂר שָׁנִים שֶׁלֹּאֲחֵר מִחֻלָּה קִשָּׁה נָטַל מִמֶּנָּה כַּח הַדְּבוּר, וּבְקִשָּׁה מְרַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁוִּישִׁיעַ לָהּ, הוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ בָּהּ וְאָמַר, "יֵשׁ אֲדָמוּ"רִים צְדִיקֵי הַדּוֹר, תִּפְנִי אֵלֵיהֶם וְתוֹשִׁיעִי", אֲךָ הִיא שָׁבָה וּבָאָה מִדִּי יוֹם וְדַמְעָתָה עַל לִחְיָהּ.

אָחֵר שֶׁהִפְצִירָהּ כִּף מִסְפֵּר שְׁבוּעוֹת נֶעְנָה לָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר שֶׁבְּלִיל שַׁבַּת קָדֵשׁ בְּשַׁעַת קִדּוּשׁ תִּהְיֶה הַיְלָדָה בְּחֻדְרוֹ, הוּא קָדֵשׁ וְהַיְלָדָה עִמָּדָה סְמוּךְ לוֹ, אַחֵר הַקִּדּוּשׁ צָוָה עָלֶיהָ לְבָרֵךְ עַל הַכּוֹס, וְהִיא פָּתְחָה וְאָמְרָה בְּרַכַּת 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' וְשִׁתְתָּהּ מִהַקִּדּוּשׁ, אַחֵר הִזְהִיר אֶת הָאֵם שֶׁלֹּא תִסְפֹּר לְאִישׁ מִהֵמָאָרְעָה. (מכתב סופר, הקדמה)

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קִדְשׁ הוּא לָכֶם (לא יד)

שִׁחַ הַרְהִ"ק הָאֲבִיר **יעקב מסדיגורא** זִיע"א שֶׁהִתְגוּרָר בְּסוֹף יָמָיו בְּתַל אֲבִיב, כִּי אַחֵר שֶׁהִזְדַּמֵּן לוֹ לַעֲבֹד בְּשַׁבַּת קִדְשׁ בְּרַחוּבָה שֶׁל תַּל אֲבִיב וְלִרְאוֹת חִלּוּלֵי שַׁבַּת רַחֲמָנָא לְצַלוֹ, הוּא קָבַל עַל עַצְמוֹ מִקְּאֹן וְאִילָף לְהִמָּנַע מִלְּעֲבֹד בְּשַׁבַּת קִדְשׁ סְמוּךְ לַחֲלוֹן אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְשַׁל וַיִּבִּיט בְּשִׁגְגָה לְעֵבֶר הַרְחוּב, כִּי אַז יִתְכַּן וְהוּא יִרְאֶה חֲלִילָה חִלּוּלֵי שַׁבַּת, וְיִתְעוֹרֵר קְטְרוּג עַל כָּלל יִשְׂרָאֵל.

יוֹם אַחַד אֲרַע שָׁהוּא עֶבֶר בְּמִרְכָּז תַּל אֲבִיב לְצַרְף מְסִיָּם, וְשֵׁם הַבְּחִין בְּדְבָרִים שֶׁלֹּא צְרִיכִים לְהִיּוֹת רַח"ל, מֵאִז קָבַל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לַעֲבֹד יוֹתֵר בְּמִקּוֹמוֹת דּוּמִיִּים, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲוֹרֵר בְּעֵצָם רְאִיתוֹ קְטְרוּג כִּנְגֵד עִם יִשְׂרָאֵל. (אביר המלכות)

וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדַרְתֶּם בְּרִית עוֹלָם (לא טו)

סִפֵּר בַּחֹר שֶׁהִתְאַרַח בְּבֵית הַדִּין הַמְּקַבֵּל **רַבִּי אֶהְרֹן מְרֹדְכֵי רוֹטְנֵר ז"ל** בְּלִיל שַׁבַּת קִדְשׁ, כִּי בְּשַׁעַת שְׁבַע בִּבְקוֹר יוֹם הַשַּׁבָּת נִגַּשׁ רַבִּי אֶהְרֹן מְרֹדְכֵי אֶל מִטְּתוֹ

עִם קַעֲרָה לְנִטְלֵת יָדַיִם בְּיָדוֹ הֶאֱחַת וְחֻלָּה בְּיָדוֹ הַשְּׁנִיָּה, וְעוֹרֵר אוֹתוֹ שִׁיטַל יָדָיו וַיֹּאכַל.

הַתְּפִלָּא הַבְּחֹר וְשֶׂאֵל, "הֲרִי אֲנִי לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, וְאִיךָ אֶפְשֶׁר לֶאֱכַל", עֲנָה רַבִּי אֶהְרֹן מְרֹדְכֵי בְּתַמִּימוֹת, "מִי שִׁיכּוֹל וּמְסַגֵּל לִישׁוֹן בְּשַׁבַּת קִדְשׁ עַד הַשַּׁעַת שְׁבַע, בּוֹדָאֵי חוּלָה הוּא, וְהֲרִי פֶשׁוּט שֶׁמִּתְרַן לַחוּלָה לֶאֱכַל לִפְנֵי הַתְּפִלָּה". (דברי תורה וחסידות פר' שמות)

בִּינֵי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לַעֲלֵם כִּי שַׁשֶּׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ (לא יז)

בְּגִמְרָא (ביצה טו.), וַיִּנְפֹּשׁ, 'כִּינּוֹן שַׁשַּׁבַּת וַי אֲבָדָה נִפְשׁ'.

סִפֵּר רַבִּי יִצְחָק שְׁלֵמָה אוֹנֵגֵר זצ"ל, בְּאַחַת מִשְׁבָּתוֹת הַשָּׁנָה בְּהוֹן הֵייתִי מִשׁוּבְּתֵי שַׁבַּת בְּמִחְצַת הַקִּדְשׁ אֲצַל הַרְה"ק **רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעַלְזָא** זִיע"א, נִקְרָאתִי לִפְנֵי וּלְפָנִים וְהַרְבִּי שֶׁלְחֲנִי לַעֲבֹד לִפְנֵי הַתְּבָה בְּקַבְּלַת שַׁבַּת כְּשֶׁהוּא מְצוּהָ עָלַי בְּהֵאֵי לִישְׁנָא, "הַתְּפַלְלוּ נִסַּח בְּעֵלְזָא מְלָה בְּמִלָּה בְּמַהֲרֵי, כְּאֲשֶׁר אֲנִי אֲסִיִּים תְּסִיִּמוּ גַם אִתְּם".

בְּאַחַת הַשָּׁנִים הֵייתִי בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה בְּצַל הַקִּדְשׁ, שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבַּת הַתְּפַלְל הַרְבִּי סְגוּר בְּחֻדְרוֹ, וְלִקְרִיאַת הַלֵּל פִּתְחוּ אֶת הַדְּלֵת וְהַרְבִּי כְּבֹדְנִי לְגִשְׁת לִפְנֵי הַעַמּוּד לַתְּפִלַּת הַלֵּל, בְּמַהֲלָף אֲמִירַת הַלֵּל נִתְתִּי קוֹלִי בְּשִׁיר וּבִגְנִינָה, וְתוֹף כְּדִי אֲמִירָה הַשְּׁמַעֲתִי אֲנַחּוֹת "אוֹי וַי".

שִׁלַּח הַרְבִּי אֶת מִשְׁמֹשׁוֹ בַּקִּדְשׁ שִׁיאֲמַר לִי, כִּי יִשְׁנֶה הַקִּפְדָּה שֶׁלֹּא לוֹמַר בְּשַׁבַּת קִדְשׁ "אוֹי וַי", כִּי רַק עַל מוֹצָאֵי שַׁבַּת קִדְשׁ נֶאֱמַר בְּגִמְרָא, 'כִּינּוֹן שַׁשַּׁבַּת וַי אֲבָדָה נִפְשׁ'. (רשומים בסמך)

וַיִּשְׁבַּ מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲנָא חֲטָא הֵנָּה הִזֵּה חֲטָאָה גְּדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב (לב לא)

אַחַד מִמְּפָרֵי הַרְה"ק **רַבִּי יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב טוֹוֵעֲרוֹסְקִי מַהוֹרְנִיסְטִיפּוֹל** זִיע"א שֶׁהִתְגוּרָר בְּשִׁיקוֹ שֶׁבְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, הַשְּׁתַמֵּט מִתְּשׁלוּמֵי מְכֹס לְמַדִּינָה, הוּא עִמַּד לִפְנֵי בֵּית הַמִּשְׁפָּט בּוֹ נִפְסַק שֶׁהוּא עֶבֶר עַל הַחֵק, וְהִמְתִּין לְגִזֹּר דֵּינוֹ.

בְּצַר לוֹ הִגִּיעַ הַיְהוּדִי לִפְנֵי הַרְבִּי מַהוֹרְנִיסְטִיפּוֹל, וְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי

שִׁיפְעַל בְּעֵדוֹ לְהַצִּילוֹ מִגְּזוֹר דִּין קִשָּׁה, הַרְבִּי נֶעְנָה לוֹ וְהִלָּף לְדַבֵּר עִם הַשׁוֹפֵט, וְאָכַן עֲלָה בְּיָדוֹ לְהַקֵּל אֶת הַעֲנֵשׁ עֲבוּר אוֹתוֹ יְהוּדִי, הַגֵּם שֶׁהַעֲבָרָה הֵיְתָה חֲמוּרָה בְּיוֹתֵר.

אַחֲרֵי כֵּן אָמַר הַרְבִּי לְבִנּוֹ ר' אֶהְרֹן דְּוִד, "מָה אוֹמְרִים לְשׁוֹפֵט בְּמַצַּב כְּזֶה, אִין לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַקְטִין אֶת הַפֶּשַׁע כִּי זֶה לֹא יוֹעִיל, הֵם יוֹדְעִים הֵיטֵב כְּמָה פֶּשִׁיעָה זֹו נְחַשְׁבַּת חֲמוּרָה, בְּשַׁעַת זֹו אוֹמְרִים כְּמוֹ שֶׁאֲמַר מֹשֶׁה רַבְּנוּ כְּשֶׁבָּא לְבַקֵּשׁ מִחִילָה עֲבוּר כָּלל יִשְׂרָאֵל עַל חֲטָא הַעֲגָל, 'אֲנָא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוֹלָה'.

מֹשֶׁה רַבְּנוּ הַסִּכִּים עַל גְּדַל הַחֲטָא וְאִין עַל דְּבַר זֶה דִּין וּדְבָרִים, אִין לְנוֹ לְדַבֵּר אֶלָּא מָה רָאוּי לַעֲשׂוֹת כְּעַת עַל הַעֲבָרָה שְׁבָה נְכַשְׁל", בְּדִרְף זֹו הַצִּיל אֶת הַיְהוּדִי מִהַעֲנֵשׁ הַחֲמוּר שֶׁהִיא תְּלוּי כְּנִגְדוֹ. (מלכות שלמה)

וְסַלְחַת לַעֲבֹנֵנוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ (לד ט)

בְּעִיר זוֹרַבִּיץ שֶׁבְּפִלָּף מוֹהִילוּב בְּמִדִּינַת רוֹסִיָּה הִיָּה בַּחֹר עֲלוּי מְפָרְסָם, שֶׁכָּל הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים הָיוּ שְׁגוּרִים עַל פִּי, לַפְתַּע עֲבָרָה עָלָיו רוּחַ עוֹעִים, פֶּרֶשׁ מִלְמוּד הַתּוֹרָה וְהַתְּחִיל לַעֲנֹן בְּסִפְרִים חִיצוֹנִיִּים, עַד שֶׁנִּכְנָסָה בּוֹ מִינּוֹת.

אַבִּי שֶׁהִיָּה יָרָא שָׁמַיִם גְּדוֹל הוֹכִיחַ לְמוֹסֵר אֲזוֹנוֹ, אֲךָ כָּל תּוֹכְחוֹתָיו הָיוּ לְרִיק וְנִפְלוּ עַל אֲזֵנָיִם עֲרֻלוֹת, יוֹם אַחַד נִגַּשׁ לְאַבִּיו בְּחֻצוֹת הַלֵּילָה וְהוֹדִיעַ כִּי הִגִּיעַ לְמַסְקָנָה שְׁמִדִּינַת רוֹסִיָּה הִיא הַטְּפִשָּׁה בְּאַרְצוֹת, פִּלָּף מוֹהִילוּב הוּא הַטְּפִשׁ בְּרוֹסִיָּה, הָעִיר זוֹרַבִּיץ הִיא הַטְּפִשָּׁה שֶׁבְּפִלָּף מוֹהִילוּב, בֵּית אֲבִיו הוּא הַטְּפִשׁ שֶׁבְּעִיר, וְאַבִּיו הוּא הַטְּפִשׁ שֶׁבְּבֵית, לָכֵן הוּא עוֹזֵב אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהוֹלֵךְ לְאַשֶׁר יִשֶׁר בְּעֵינָיו.

כְּבֵר בְּאוֹתוֹ לִילָה יִצָּא אֶת הַבַּיִת וְלֹא שָׁב, הַמִּשְׁכִּילִים שֶׁלְחֹוּהוּ עַל חֲשׁוֹבוֹנָם לְבְרָלִין, שֵׁם לְמַד בְּאוּנִיבֵרְסִיטָאוֹת שׁוֹנוֹת עַד שֶׁנִּשְׁתַּלַּם בְּחֻקְמוֹת רְבוֹת כִּי הוּא חוֹנֵן בְּמוֹחַ כְּשִׁרוֹנֵי וְנִדְרֵי, כְּעֶבֶר חֲמֵשׁ שָׁנִים חֲבַר שְׁנֵי סִפְרִים, הָאֶחָד לְבָרַר אֶת כָּל הַמַּחֲלוֹת שֶׁל כָּל אֲבָר וְאֲבָר, גוֹרְמֵי הַמַּחֲלוֹת, אֲפָנִי הַזְּהִירוֹת מִפְּנִיָּהֶם, וְאֲפֹן רְפוּאָתָם, וְהַשְּׁנֵי בְּחֻקְמַת הַחֲשׁוֹבוֹן וְהַהֲנַדְסָה.

הַרְאָה הַצָּעִיר אֶת חֲבוּרָיו לְגוֹדְלֵי הַחֲכָמִים בְּאַשְׁכְּנֵז וּבְצַרְפַּת, וְהַכֵּל הַתְּפִלָּאוּ עַל רַחֵב בִּינְתוֹ, אַז הִחְלִיט לְחַזֵּר לְבֵית

אביו, בהיותו בטוח שאביו יתפיס בראותו את גדל חכמתו.

בעת ההיא שב הרה"ק **בעל התניא** זיע"א ממאסרו בפטרבורג, ושמע חכמתו התפרסם בכל העולם אחר ששאלוהו בפטרבורג חשבונות נפלאים והוא השיב נכונה, החליט העלוי לסבב את דרכו כדי להיות אצל הרבי, לשמע את חות דעתו על שני חבוריו.

כשהגיע לעירו של הרבי, נכנס לבית מדרשו בתחלת הלילה בעצומו של החורף ושני תנורים היו מסקים בבית המדרש לחמומו, הוא דבר אשכנזית רהוטה, ורק ר' מרדכי ליפלער שהתגורר בפטרבורג וסחר עם גדולי הסוחרים מאשכנז ובאותו לילה הזדמן לבית המדרש, יכול היה לשוחח עמו ולשמע על רצונו להפגס אל הרבי.

מסר ר' מרדכי את בקשתו, והרבי נאות לקבלו, מיד בהפגסו הניח לפני בעל התניא את שני חבוריו, ובקש את חות דעתו, הרבי נטל את החבור בחכמת החשבון, החל לענו בו דף אחר דף, בדף החמישי עצר ורשם משהו באחת השורות, ובשאר הדפים עלעל במהירות, כשסים הראה לאותו חכם את הטעות בדף החמישי, וכי כל המשך חבורו מיסד על אותה טעות.

נבהל העלוי, והגיש לרבי את חבורו השני בחכמת הרפואה, הרבי ענו בו מעט ושאל, מהו האבר שאם נחתכנו תהיה הסכנה מועטה ביותר, השיב החכם, האצבע הקטנה שברגל, והרבי באר לו את טעותו, כי באותה אצבע יש צמת גידים חיוניים, שסכנתם מרבה מנתוח אבר גדול.

יצא החכם מבית הרבי, והחל מתהלך בבית המדרש אנה ואנה תפוס ברעיונותיו, פנה אליו ר' מרדכי ליפלער ושאלו מה ארע לו, והלה השיב כי אין אדם שיוכל להיות בעזרו, מלבד הרבי הגדול.

אחר שהעמיק במחשבותיו שעה ארכה, לקח אחד מחבוריו וקרעו לשנים, מחציתו שרף בתנור האחד ומחציתו שרף בתנור השני, כעבר שעה נוספת עשה כן לחבורו השני, ויהיו שניהם למאכלת אש.

בתוך כך שלח הרבי לקרא לו, והבטיחו

שאם ישאר אצלו הוא ילמד אתו, העלוי נאות, והרבי למד עמו ביחידות במשך שנה תמימה, אפלו את בנו ממשיר דרכו הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש זיע"א לא הניח להיות עמיהם בעת הלמוד, הגם שהפציר באביו מאד להאזין ללמודם.

רק זאת גלה לו אביו בסוד, שבחור זה הוא גלגולו של רבי אלעזר בן דורדיא וכבר היה שלוש פעמים בעולם הזה, בכל פעם הוא מתקלקל בסופו, אבל הפעם כשבא לידי לא ארפה ממנו, וזה לך האות, שבעה שבועות תספר לך מהיום.

בתם שבעת השבועות הסתלק הבחור בפתאומיות לחיי העולם הבא, אז למד בעל התניא עם בנו רבי דובער את מאמרי הספר 'דרך חיים' בו מובא פעמים רבות ענין רבי אלעזר בן דורדיא, לבסוף סדרם רבי דובער ואף הדפיסם בחייו. (בן לאושרי - ברכה משולשת)

פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחם (לד טו)

בונה ומיסד ישיבת פורת יוסף **חכם בן ציון חזן** זצ"ל חונן משמים בקול געים וחקי, והוא היה רגיל לערוך מדי לילה תקוון חצות ולקונו על החרבן בקולו המיוחד, בחדש חשון תרנ"ט, בעודו יושב כהרגלו ומקונו על חרבן בית המדרש, עבר במקום אחד השיחים של בגדד ושמע את קולו המפלא.

נכנס השיח לבית הפגסת והודיעו נחרצות, "קול נפלא זה נבא רק כדי להללו ולשבחו בראש המסגד, לקרא שם קטעי קוראן, וכו' לקרא לאנשים לבוא לתפלה", דע חכם בן ציון חזן פי אין בידו להשתמש מהשיח הנכבד, ואמר בחכמה, "אני מסכים, אף מה המשכרת שתשלם לי".

משעמד השיח וקבע שכרו, הודיעו רבי בן ציון, "תוסיף על זה עשרה ביצים שבכל בקר אני אגמע אותם חיים ולא מבשלים, כדי שהקול יהיה צלול", והשיח העקשן הודיע כי הוא מיד הולך וקונה ומביא אליו.

לאחר שיצא השיח רץ חכם בן ציון

אל רבי יוסף חיים מבגדד, הן איש חי יצ"ל, והתייעץ עמו מה לעשות, אמר לו הרב, "עוד בגדיך עליך קום וברח מבגדד לארץ ישראל", שאל חכם בן ציון, "וממה אתפרנס", והבן איש חי השיבו כי הוא ישלח אליו את כתבי היד של ספריו הרבים, הוא ידפיסם בארץ הקדש, ורבי יוסף חיים ישלם שכרו".

משהביע חכם בן ציון את חששו שהאיבים ירדפו אחריו עד לארץ הקדש, הבטיח לו הבן איש חי שלא יגרם לו שום נזק על ידי אדם, וכי יזכה בבואו עתו לנוח בשלום על משכבו.

מתברר של הבן איש חי היתה בכתב המכנה חצי קולמוס והיתה מהירה מאד, הוא הקפיד כי רק יהודים יתפרנסו מהדפסת ספריו, ומאז היה שולח אל חכם בן ציון את כל כתביו, והוא היה טורח ומעתיקם לכתב מקבל וברור.

בזמן מלחמת השחרור כאשר הרבע היהודי בעיר העתיקה עמד לפל לידי הירדנים, בקשו מחכם בן ציון חזן שישמש כרבה הספרדי של הרבע היהודי ומהרב האשכנזי של הרבע רבי ישראל זאב מינצברג זצ"ל לכתב מכתב פגיעה לעבדאללה תל, מפקד הלגיון הירדני בירושלים מטעם מלך ירדן.

חכם בן ציון סרב כדי שלא יאמרו שהרבנים נכנעים, והציע שמפקדי הצבא יכתבו מכתב רשמי בשם הצבא, וכן עשו. בדרךם למסר את המכתב הבחין צלף ערבי בשני הרבנים והחל לירות עליהם, עד שהיו בסכנת חיים.

הרים חכם בן ציון חזן את עיניו והתחיל לצעק, "חכם יוסף חיים, איפה אתה", כשהוא מתכונן, איפה ההבטחה שהבטחת לי שאנוח בשלום על משכבי, הערבי שראה זאת חשב שהרב קורא לאיזה מלאך, אחזו חיל ורעדה, והוא נמלט מהמקום, כך נצלו חיי הרבנים והתמקמה הבטחתו של הבן איש חי. (דברי מרדכי)

פרשת תשא

נפרת הצדיקים על ישראל

באחת הפעמים שבהן נפגש הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א עם הרה"ק בעל התניא זיע"א, בעודו בשנותיו הצעירות, פנה הרה"ק מקוריץ ואמר לבעל התניא: אברך, בוא ואומר לך פירושו של מדרש תמוה, כי יום יבוא ותזדקק לך. הרה"ק מקוריץ פתח מדרש רבה, דפדף לפרשת כי תשא, הראה באצבעו את הקטע המוקשה, ולאחר מכן הציג פירוש מופלא ומחודד. משסיים, חזר הרה"ק מקוריץ: "זכור נא".

ניבא הרה"ק מקוריץ וידע מה ניבא.

באותם ימים נוראים שבהם שהה הרה"ק בעל התניא במאסר, עקב עלילות המתנגדים שביקשו להצר את צעדיו ולמנוע את פרסום תורתו הקדושה, הזדמן שאחד ממכריו של בעל התניא, שהיה בעצמו מתנגד, נפגש עם שר הפנים של רוסיה הקיסרית.

אותו מכר היה גם למדן מופלג וגם עשיר גדול. את כספו הרב עשה האיש ממסחרי חכירה עם שלטונות רוסיה, כשמפעם לפעם היה עליו להיפגש עם שר הפנים לצורכי העבודה השוטפים. אותו סוחר ולמדן, שכאמור היה מתנגד לחסידים, היה אדם ישר והגון, ומתוך כך שהכיר את בעל התניא ידע שעלילות שקר טפלו עליו המתנגדים והמלשינים והכניסוהו למאסר על לא עוול בכפו. למותר לציין שידו של האיש לא הייתה במעל הזה והוא לא היה שותף למעשה ההלשנה המכוער, אולם יותר מכך: הוא היה בקי באותיות הקטנות של מעשה ההלשנה וידע כי מדובר בשקר וכזב.

באחת הפעמים שבהן נפגש האיש עם שר הפנים הרוסי, התרברב שר הפנים באוזניו ואמר לו: אין דומה בכל מדינות העולם להתנהלות הצודקת והישרה של מדינת רוסיה. מדינת רוסיה הגדולה מתנהלת ביושר ובהגינות עד כדי כך שאין מציאות של שקר ומרמה במדינה זו.

השר גם ידע להסביר את המערכת הגדולה של מנגנוני הצדק הקיימים במדינה: מלבד מערכת המשפט הגדולה שעליה מופקדים שרים בכירים ומומחים בתחומם, יש גם מערכות של שרים בכירים יותר המופקדים עליהם, וכולם מאוישים בשרים

חכמים ונבונים עד מאוד, הדנים כל אדם ואדם ללא משוא פנים וקובעים את הראוי ואת הנכון. מכיוון שכך, סיים שר הפנים ואמר בקול תרועה גדולה: רוסיה הקיסרית היא מקום הצדק והיושר, ואין בה תרמיות ורוע כפי שיש במדינות אחרות.

בהשגחה פרטית נזכר האיש בעלילה שהביאה למאסרו של בעל התניא והוא העז להתווכח עם שר הפנים ולומר לו: יכול אני להראות לך בעליל שאין אמת בדבריך. גם רוסיה הגדולה היא ככל המדינות וגם בה נעשים עוולות. הנה יודע אני על אדם נכבד מאוד, רב יהודי חשוב, שלמרות שדרכינו חלוקות ואין אני מסכים עם הליכותיו, עדיין יודע אני את האמת כי העלילו עליו עלילת שקר וכזב והנה הוא יושב בבית האסורים למרות שידי נקיות.

שר הפנים התעניין אצל האיש וניסה להבין את כוונת דבריו. ההסבר המפורט לא איחר להגיע: הרב היהודי הוא חלק מתנועה חדשה שקמה בעולם היהודי, הלוא היא תנועת החסידות. אני כשלעצמי, הסביר האיש, מלא כעס ולדעתי הוא עשה עוולה גדולה בכך. יש כאלה שכעסו עליו והרחיקו לכת במעשיהם, כשבחרו להלשין עליו לשלטונות ולהעליל עליו דברים שלא היו ולא נבראו. בפועל, סיים האיש, רב יהודי זה שאין חולק על גדולתו וחכמתו, יושב במאסר ללא כל אשמה אמיתית.

לשמע הדברים נענה שר הפנים ואמר: אם כך הוא הדבר, הרי שזו עוולה גדולה מאוד שרב מפורסם ונכבד שכמותו יישב במאסר לחינם! שלח שר הפנים פקודה להביא את בעל התניא לפניו, ויהי כאשר הגיע בעל התניא לפני שר הפנים, פנה אליו שר הפנים ואמר לו, בהצביעו על אותו סוחר מתנגד שעמד שם: בזכותו של אדם זה שאני מכירו לאיש מהימן, מורה אני לשחררך זה עתה! איש זה אמר לי כי אין כל אמת בעלילה שהעלילו עליך, ולזאת אני מורה להוציאך לחירות תיכף ומיד.

נענה בעל התניא ואמר לאותו אדם: מודה אני לך מאוד על החסד אשר עשית עמדי, והיות שאסור להיות כפוי טובה, אני יודע במה אוכל להביע את רגשי תודתי אליך. שמא אתן לך סכום כסף כתשורת הודאה, הלוא אתה נראה כמי שהפרוטה מצויה בכיסך, ואיש אמיד שכמותך אינו צריך למתנת. מה

גם שאין לי כסף שאוכל לתת לך. נענה אותו אדם ואמר לבעל התניא: אם אכן רצונך להודות לי - אבקש ממך שתיפגש עם שלושה גאונים מופלגים, מאותם המתנגדים לחסידות, ותדבר עימם בדברי תורה. אם תעשה כן - זו תהיה התודה עבורי. בעל התניא הסכים לבקשה ואמר כי כך יעשה, ועוד בטרם ייסע לביתו כבר יעלה ויבוא לביתם של אותם גאונים.

פנה בעל התניא וביירר מיהוא הגאון הגדול ביותר מכל שלושה אלו, ואמרו לו כי גאון פלוני המתגורר בעיר שקלוב, גדול הוא בתורה יותר מהשניים האחרים. הורה אפוא בעל התניא כי ייסעו לשקלוב, לביתו של גאון זה. כשנכנס בעל התניא לביתו של אותו גאון בשקלוב, שאלוה הלה לשמו ולסיבת בואו, ומשמע את התשובה לא נתן לו ברכת 'שלום עליכם' ואף לא כיבדו לשבת. לא זו בלבד אלא שהחל לתקוף את בעל התניא בדברים חריפים ולומר לו: הלוא שמעתי עליך כי יודע אתה ללמוד - מדוע התחברת עם כת החסידים!?

בעל התניא לא השיב לאותו גאון על דבריו אלא אמר לו: על כל הדברים האלה נשוחח אחר כך. כעת באתי כדי לדבר עם כבודכם בלימוד. ניאות הגאון ושאל את בעל התניא: האמת היא מה שאומרים עליכם שהנכם בקיאים בש"ס? השיב לו בעל התניא: ומה בכך אם בקי אני רק בחצי ש"ס!?

תמה הגאון ושאל: באיזה חצי הנכם בקיאים? ענה בעל התניא: באיזה חצי ש"ס שתבחרו... הגאון משקלוב השתומם למשמע התשובה ופנה לבעל התניא בשאלה שיש בה מעט קנטור: אם אכן בקיאים אתם בכל הש"ס, אמרו נא לי כמה פעמים מופיעים צמד המילים 'תא שמע' במרחבי הש"ס! ביקש בעל התניא שיואלו בטובם לתת לו נייר וקולמוס וחדר שקט כדי שיוכל להשיב תשובה מדויקת. משניתנה בקשתו, ישב במשך שעות אחדות וערך רשימה מסודרת לפי כל מסכת ומסכת, עד שעלה בידו לסכם את המניין המדויק של 'תא שמע' בכל הש"ס. התרומם ממקומו, נכנס אל חדרו של הגאון והגיש לו את הנייר עם התוצאה.

העיף הגאון מבט בתוצאה ומיד קרא: לא כיוונתם לאמת! טעות נפלה בתוצאה הסופית! בעל התניא לא נרתע מהתגובה ומיד השיב בנחת: אמת שהשמטתי שלושה

שלכאורה דברי המדרשים סותרים זה את זה, כי במדרש בפרשת כי תשא משמע שדי לכל ישראל בעשרה צדיקים ולא יותר, ואילו בפרשת עקב נאמר שהיו צריכים שמונים צדיקים בשביל כל ישראל.

ועל זה הוא שאמר בעל התניא בשמו של רבי פנחס מקוריץ לתרץ כמין חומר, והוא בהקדם משנה ערוכה אשר שנינו במסכת הוריות (ד): הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובן על פיהן - מביאין פר, ובעבודת כוכבים - מביאין פר ושעיר, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים, ובעבודת כוכבים - מביאין י"ב פרים ושנים עשר שעירים. רבי שמעון אומר י"ג פרים, ובעבודת כוכבים - שלשה עשר פרים וי"ג שעירים, פר ושעיר לכל שבט ושבט, פר ושעיר לב"ד.

והמעייין יראה כי במשנה זו נחלקו התנאים אם כל שבט ושבט מישראל נקרא קהל בפני עצמו, או שאין אומרים שכל שבט נקרא קהל אלא רק כל קהל ישראל יחדיו קרויים קהל. ומעתה יש לומר, שהכל מודים שכדי לכפר על קהל ישראל צריכים עשרה צדיקים, ואכן לשבעה צדיקים אפשר לצרף את האבות, אברהם יצחק ויעקב, כדי להשלים לעשרה צדיקים.

אלא שהמדרשים כאן נחלקו במחלוקת זו של המשנה כמה 'קהל' יש בכלל ישראל ולפי זה נחלקו כמה צדיקים צריכים כדי לכפר עליהם, שהמדרש בפרשת כי תשא סבור כשיטת רבי מאיר ששבט אחד אינו נקרא קהל, אלא רק כל ישראל ביחד הם שקרויים קהל, ולכן סבר המדרש שדי בשבעה צדיקים כדי לכפר על כל ישראל, ואכן יחד עם שלשת האבות יהיו עשרה צדיקים והם יכפרו על קהל ישראל.

ואילו המדרש בפרשת עקב סובר שכל שבט ושבט נקרא קהל בפני עצמו, וכל שבט צריך עשרה צדיקים עבור קהלו. ולפיכך אחר שנסיר מן החשבון את שבט לוי, השבט שלא עבדו לעגל ואינם צריכים כפרה, הרי שנותרו אחד עשר שבטים הצריכים כפרה, אלא שאין צריכים עשרה לכל שבט, אלא שדי הוא בשבעה צדיקים לכל אחד ואחד מהשבטים, שהרי כוח שלשת האבות הוא להצטרף לכל אחד ואחד מהשבטים בפני עצמו, ונמצא שעל אחד עשר שבטים צריכים שבעה צדיקים לכל שבט, הרי לנו בדיוק שבעים ושבעה צדיקים, כאשר לכל אחד מהם מצטרפים שלשת האבות להשלים לעשרה, ונמצא שיש כאן מאה ועשר צדיקים, עשרה לכל שבט ושבט.

הימים הבעל שם טוב הקדוש.

וכך סיפר: היה זה לפני שנים רבות כאשר שוחחתי עם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ, והוא אמר לי את ביאור המדרש הזה, כשהוא מוסיף ומדגיש באוזניי שעוד יום יבוא ואזדקק לך. והנה עד עתה לא הבנתי כוונתו, אך כעת רואה אני את רוח קודשו שהייתה צופה למרחוק וידע שעתיד אני להישאל שאלה זו, ולכן הקדים רפואה וגילה לי יישוב דברי המדרש. ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, שמזה תדעו גדולת וקדושת הצדיקים, הן בגדולתם בתורה והן בהשגת רוח הקודש.

הגאון הסכים לדברי בעל התניא והם נפרדו לחיים ולשלום ('בית פנחס', והובא ב'אמרי פנחס' השלם, חלק ב. ובהערות שם הביא ממסורת בית ליובאוויטש, שאותו מתנגד שפעל לשחרורו של בעל התניא היה רבי נטע נוטקין משקלוב, ושמו של הגאון משקלוב היה רבי משה חפץ מצאווס).

במדרש בפרשת השבוע, פרשת כי תשא, הובא (שמו"ר מד ז): 'זכור לאברהם', למה הזכיר כאן משה שלשה אבות? א"ר אבין אמר הקב"ה למשה: אני מבקש מידך כשם שבקשתי מסדום עשרה, העמיד לי מהם עשרה צדיקים ואיני מכלה אותם. אמר: רבון העולם אני מעמיד לך, הרי אני ואהרן ואלעזר ואיתמר ופנחס ויהושע וכלב, אמר לו האלהים: הרי שבעה. והיכן השלשה? לא היה יודע מה לעשות. אמר לו משה: רבון העולם, חיים הם המתים? אמר לו: הן. אמר: אם חיים הם המתים, 'זכור לאברהם ליצחק ולישראל' הרי עשרה, לך הזכיר שלשה אבות.

אולם באותו עניין ממש מצאנו גם את דברי המדרש בפרשת עקב (ד"ר ג טו): **אמר לפניו משה: חשוב אותם כסדום... 'ויאמר לא אשחית בעבור העשרה', ואני מעמיד לך מאלו שמונים צדיקים. אמר לו: העמד. אמר לפניו: רבוננו של עולם, הרי שבעים הזקנים... אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר פנחס וכלב, הרי שבעים ושבעה. אמר לו הקב"ה: הא משה היכן עוד שלשה צדיקים? ולא היה מוצא. אמר לפניו: רבוננו של עולם, אם הללו בחיים ואינם יכולין לעמוד להם בפירצה הזו יעמדו המתים. אמר לפניו: עשה בזכות שלשה אבות והרי שמונים, 'זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך'. כיון שהזכיר משה זכות אבות מיד אמר לו: סלחתי כדברך.**

וזאת הוא שהקשה הגאון משקלוב לבעל התניא את שהתחבט במשך כמה שנים,

'תא שמע' מן הרשימה הכוללת, וסיבה מוצדקת יש לכך: כל ה'תא שמע' שבש"ס באים באחת משתי אפשרויות: או כקושיה או כפשיטת איבעיא. ואולם, אותם שלושה 'תא שמע' שהשמטתי באים במשמעות של 'בואו ואלמד אתכם', ולכן לא מנייתם.

כשמוע הגאון את תשובתו המנומקת של בעל התניא, נחה דעתו. הוא הראה לאורחו פנים מסבירות, נתן לו ברכת 'שלום עליכם', וכיבדו לשבת על כיסאו. לאחר הכבוד שחלק לו, חזר הגאון להוכיחו בדברים היוצאים מן הלב: הלוא ראינו עתה כי גאון עולם אתם, ולשם מה לכם להתחבר לכת החסידיים שממנה אין לכם כל תועלת?

גם הפעם השיב בעל התניא ואמר: על זה עוד נשוחח בפעם אחרת. כעת עלינו לדבר בלימוד, שהרי על כך ניתנה הבטחת. הואילו נא לבחור נושא תורני מובהק כלשהו ונשוחח עליו.

הסכים הגאון ואמר: הנה נזכרתי בדברי מדרש תמוהים שכבר שנים רבות אני מתחבט בהם מבלי להבין את פשרם. אמנם סבור אני שלא תדעו ליישב את דברי המדרש, אולם על כל פנים נוכל לשוחח על כך. כשסיים הגאון להציע את דברי המדרש התמוהים, נזכר בעל התניא כי שמע את הסבר דברי המדרש מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ, שאמר לו כי עוד יום יבוא והסבר זה יהיה לו לתועלת.

לא השיב בעל התניא מיד על שאלת הגאון, אלא אמר לו: יש גמרא ערוכה שבה ניתן ליישב קושיה זו. הרהר הגאון ואמר: דומני שאין בנמצא גמרא שכזאת בכל הש"ס. צמצם בעל התניא את הטווח ואמר: הרי זו גמרא בסדר נזיקין. שוב הרהר הגאון בדבר והעביר במחשבתו את כל מסכתות סדר נזיקין בניסיון למצוא גמרא שבה ניתן ליישב קושיה זו, אך עדיין לא עלה הדבר בידו. המשיך בעל התניא וצמצם עוד יותר, באומרו: הלוא היא גמרא ערוכה ומפורשת במסכת הוריות. וגם בזו הפעם לא עלה בידי הגאון לכוון לדברי הגמרא הללו, עד שאמר: הואילו נא כבודכם לומר לי במפורש את דברי הגמרא ולהסביר כיצד הדברים מתיישבים כהוגן.

פתח בעל התניא ואמר את כל הדברים אשר לימדו הרה"ק מקוריץ, והגאון השתומם מאוד מחריפות התשובה, עד שקם ונשקו על ראשו וכיבדו מאוד. כיוון שראה בעל התניא שהתשובה ערבה לחיכו של הגאון, המשיך ואמר לו: כעת אגלה לכבודכם מעט מכוחם וגדולתם של צדיקי החסידות, תלמידיו הגדולים של רבנו אור שבעת

מלוך יקרוך ויהיושים נפלאים מלוך
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד חי אבןעזרא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹדֶת־הָא

חֹדֶת־הָא דְאֹרֵי־הָא
יְסוּד חֹדֶשׁ וּנְפִלָא עַל הַפְרָשָׁה

ישראל נבחרו מן האומות בזכות ענוותנותם

ונפלאות, כי משה רבינו היה העניו מכל האדם, וכל כך הפליג בענוותנותו עד שכשבא לכתוב בתורה (במדבר יב ג) 'והאיש משה עניו מאוד', הוסיף עוד להשפיל עצמו וחסר אות יו"ד מהתיבה 'עניו' וכתב 'ענו' חסר יו"ד, וענוה זו היא שעמדה לו לקנות את הזכייה העליונה שהיו פניו קורנים בקרני הוד עד שהיו הכל מתיראים מלהביט בפניו, כמו שפירש באור החיים כי משיורי הדיו שבקולמוסו העביר על ראשו וקרנו פניו בקרני הוד, ושיורי הדיו בקולמוסו הוא מחמת שנמנע לכתוב יו"ד ב'והאיש משה ענו', שמידת הענוה שהיתה במשה היא שזיכתה אותו לקרני הוד שלא זכה בהם אדם מעולם.

והנה, אל יחשוב האדם שבקלות יזכה למידת הענוה, כי עיקר הענוה היא, שגם כשיהיו באדם מעלות רבות ונכבדות, למרות זאת לא יגבה ליבו בקרבו, ובכך יגיע לשלמות הענוה. על כך אמרו בגמרא (נדרים לח). שהקב"ה אינו משרה שכיתו כי אם על אדם חכם גבור עשיר ועניו, וכמו שמצינו אצל משה רבינו שהיו בו כל המעלות הללו, ולמרות כל מעלותיו לא התגאה אלא השפיל עצמו בענוה, וענוה זו הבאה אחרי כל המעלות הללו היא היא הרצויה והנאותה ביותר.

בזכות ענוותנותו זכה משה לקרני הוד
לימוד גדול זה לימדנו תורתנו הקדושה בפסוק שלפנינו, שכפי גודל הענוה כן זוכה למדרגות רמות

ויהי בְרֵדַת מֹשֶׁה מֵהָרַ סִינַי וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּרְדּוּ מִן הָהָר, וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עֹר פְּנָיו בְּדַרְדְּרוֹ אֹתוֹ. וַיִּרְא אֶהָרָן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה, וְהָיָה קָרַן עֹר פְּנָיו וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֵלָיו (לד כט-ל). בפתח דברינו נקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל כי עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענוה, שאמרו בגמרא (חולין פט). 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם' וגו' (דברים ז, ז), אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני.

עיקר הענוה כשמשפיל עצמו למרות מעלותיו - הלימוד ממשה רבנו ע"ה

מִילְתָּא דְפַלְיָא

פנימיות הדין - רחמים

ורק אחר כך שורה מידת הדין על ישראל, ולבסוף מתגלים רחמיו ונהפך לנו הגזירה לששון ושמחה. אלא שמידת הרחמים הקודמת למכה נעלמת היא מעינינו, ואין אנו משיגים איך כל מחשבות ה' רק להיטיב עמנו, ורק לבסוף אחרי שכבר שרתה מידת הדין, אזי מתגלה מידת הרחמים וזוכים לישועת ה' בגלוי, ומתברר שכל מחשבותיו למענינו.

דרך זו להסתכלות פנימית לראות את רחמי ה' הגנוזים בעומק הדין, הראה ולימד הקב"ה למשה רבינו ע"ה, כאשר ביקש מאת הקב"ה (פסוק יח) 'הראיני נא את כבודך', וכפי שפירש זאת מרן החתם סופר ע"ה (תורת משה) בפסוק והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו, שמשה רבינו ביקש לדעת ולהבין בדרכי הנהגת הקב"ה את העולם, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות ז). 'מפני מה יש צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו וכו', ועל זה ענהו הקב"ה 'וראית את אחורי ופני לא יראו רק אחר המעשה ניתן לראות מה טוב יצא הימנו, וכפי שנראה ממעשה מגילת אסתר, שכל דבר לקיחת אסתר לבית המלך היא עצמה הייתה הסיבה מעם ה' להצלת כלל ישראל. אך ופני לפני וקודם המעשה, לא יראו אין באפשרותו של האדם לראות מה טוב יש בו, וכמו בלקיחת אסתר שרק לאחר המעשה הבינו והכירו שהיה הדבר לטובה להצלת כלל ישראל.

שם הוי"ה קודם שם אלקים ולאחרי

בוה יתבאר היטב הסדר בפסוק 'שמע ישראל', 'ה' אלוקינו ה', שנזכר שם של רחמים לפני שם אלקים ולאחרי, כי קודם הגזירה מקדים רפואה תחילה, ולאחר הגזירה שוב מתגלה מידת הרחמים ונודע שהכל היה טובה. ועל פי זה אפשר להוסיף ולרמוז בלשון הפסוק 'כי ה' הוא האלוקים הוא עשנו', כידוע שהוא רמז לשם הוי"ה יתברך (ראה זוהר ח"ג רכג). נמצא שהקדים שם הוי"ה לאלוקים, וכן לאחרי 'ווא' רמז לשם הוי"ה, כי אחרי מידת הדין חוזרת להתגלות מידת הרחמים ונמתקים הדינים מעל ישראל.

וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ (לג כג). ידוע ששם הוי"ה מורה על הנהגה ברחמים, ושם אלקים מורה על הנהגה בדין, ושם הוי"ה סגולה נוראה יש בו להמתיק כל מיני קללות, וכן מצינו תרע"ו אותיות בקללות שבמשנה תורה, וכנגדם מוזכר בפרשה כ"ו פעמים שם הוי"ה כמנין תרע"ו, ובכוח אלו השמות להציל מכל אותם קללות. וזהו הרמז בכתוב (תהלים לד כ) 'רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו הוי"ה', 'רעות' היינו תרע"ו אותיות בפרשת הקללות, שנאמרו על ידי 'צדיק' שהוא משה רבינו, 'ומכולם יצילנו הוי"ה' כ"ו פעמים שם הוי"ה מצילים מכל אותם הרעות.

פנימיות הדין היא רחמים

להבין זאת יש להקדים לפרש מה שכתבו המקובלים כי פנימיות הדין היא רחמים ולכן יכולים להמתיק את הדין בשורשו ששם הוא רק רחמים. על פי זה פירש החתם סופר ע"ה (דרשות ח"א ר): את הפסוק (תהלים קג) 'דעו כי הוי"ה הוא אלוקים', שהנהגת הדין המכונה 'אלוקים' גם היא בפנימיותה בבחינת שם הוי"ה הרומז לרחמים, כי פנימיות הדין לטובה ורחמים, וכמבואר בגמרא (ברכות ס:) לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

הקדמת הרחמים לדין

אלא שלכאורה היה ראוי לכתוב 'דעו כי אלוקים הוא הוי"ה', ללמדנו שגם מידת הדין היא באמת רחמים, ואילו הכתוב 'כי הוי"ה הוא האלוקים' משמע שמידת הרחמים היא לצורך הדין ח"ו. אלא שלפיכך שינה את סדר הכתוב כדי ללמדנו שרחמי ה' קודמים לרוגו, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג): שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם בורא להם רפואה תחילה, כמו שרואים שלא הגדיל המלך את המן עד שהקדים הקב"ה רפואה למכה, ותחילה הציל מרדכי את אחשוורוש ממעשה בגתן ותרש ורק אחר כך אירעה גזירת המן.

לאחר הדין מתגלה שהכל היה ברחמים

הרי לנו כי הקב"ה מקדים את מידת הרחמים, בבחינת הקדמת רפואה למכה,

סילוק הצדיקים לכפרתם של ישראל

נאבדו כלי המלחמה במיתת הגבורים. ועוד, לשם מה להספיד את כלי המלחמה שאבדו. אך הביאור הוא, כי יש שני סוגי לוחמים במלחמה. יש אחד הלוחם בחרב ובחנית, והיה אם יפול במלחמה הרי שיבוא אחריו מי שימלא את מקומו. אבל יש הלוחם בלי חרב וחנית רק בתחבולות שכלו וחכמתו, והיה אם נפל זה במלחמה אין אחר שימלא את מקומו, כי כלי מלחמה שלו הינם שכלו חכמתו ובינתו אבדו כולם יחד עם בעליהם. זהו שקונן דוד המלך ע"ה 'נפלו גבורים' שמתו שאול ויהונתן, ולא זו בלבד, אלא סכנה גדולה מרחפת עלינו כי גם 'נאבדו כלי מלחמה', ואין מי שימשיך את המלוכה בדרכו של שאול המלך כיון שאין לנו את רוחב בינתו. מעתה ראיה לחילוק שאמר המנחת יצחק ע"ה, כי בכל אבידת צדיק ר"ל ישנם שני הפסדים, האחד הוא הצדיק עצמו, שלכך אין תחליף בבחינת 'נפלו גיבורים'. אך יש הפסד נוסף שהוא אבידת 'כלי מלחמה', הם דרכי הצדיק ותורתו, ועליהם יש לשים לב שלא יאבדו, רק ילכו הכל בדרכי הצדיק ובאור תורתו שהאיר לרבים, ובזה על כל פנים יישארו בידינו כלי המלחמה.

שלוש דרגות באבלות

והנה, כשמקוננים על פטירת צדיק וחכם שהיא שקולה כשריפת בית אלוקינו או יותר ישנם שלוש דרגות באבלות, כמו שהתאבל ירמיה הנביא על החורבן ואמר (ירמיה ו' כו) 'בת עמי חגרי שק, והתפלשי באפר, אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים' וגו'. הדרגה הראשונה - 'חגרי שק', שכאשר אדם מרגיש באבלות גדולה הרי הוא לובש שק או קורע קריעה. והדרגה השנייה - 'התפלשי באפר', שהוא יושב על הארץ והגוף כולו מושפל כשהוא מרגיש בעצמו את האפר. אבל הדרגה הגבוהה ביותר היא - 'אבל יחיד עשי לך', שהוא מתאבל כמו אדם שאיבד את הבן היחיד שלו ומרגיש שאין לו כלום ונגמר לו הכל, ונושא דברי הספד ונהי וקניה בקול בכי תמרורים, בבחינת 'הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי אשר עולל לי' (איכה א' יב), וכך צריך להרגיש בסילוקו של צדיק וחכם, שכל אחד מהצדיקים הוא יחיד בדורו ממש בבחינה שלו ובעבודת הקודש לפי שורש נשמתו.

יותר מחורבן בית המקדש. כתב המנחת יצחק ע"ה [בהספד שאמר ביום רביעי פרשת שמות, י"ז טבת תשל"א לפ"ק, לכבוד יומא דהילולא של הגאון מוהר"ר פנחס עפשטיין זלה"ה, ראב"ד העדה החרדית, בירושלים עיה"ק תובב"א]. ליישב סתירה זו, שבשריפת בית אלוקינו אף על פי שנחרב בית המקדש עצמו בעוונותינו הרבים, מכל מקום תורת בית המקדש, דהיינו תורת הקרבנות, עדיין קיימת עד שירחם ה' יתברך וישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו, כמו שאמרו חז"ל (מנחות קי.). כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכן אם לומדים את תורתו של הצדיק וממשיכים בדרכיו הטובים לאחר מיתתו, הרי זה נחשב רק כשריפת בית אלוקינו ולא יותר.

אך אם לקח עמו גם תורתו, שאין מי שעוסק בתורתו ואין הולכים בדרכיו חס ושלוש, אזי הוי סילוקו יותר משריפת בית אלוקינו, וזה כוונת הכתוב (ישעיה כט יד) 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר', שגם חכמתו ובינתו נסתרה, אז הוי הפלא ופלא יותר משריפת בית אלוקינו.

וראה כעין זה בדרשות חתם סופר (ח"ב דף ש"ע טור ד): והיינו נמי דכתיב 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר', כי היושב בראש הוא החכם, והתלמידים המקבלים ומתבוננים בדברי חכמה ששומעים ממנו המה נבונים, ובסילוקו של החכמים היה לרבות כח הנבונים התלמידים להאציל עליהם מרוחו פי שנים, ובעוונותינו הרבים אינו כן, כי 'אבדה חכמת חכמיו' וגם 'בינת נבוניו תסתתר' וירדו עוד ממעלתם שהיו, עד כאן דבריו, וזהו שאמר הכתוב 'הנני יוסיף להפליא וגו' הפלא ופלא' דהוי יותר מחורבן בית המקדש, אם 'אבדה חכמת חכמיו' היינו שהצדיק נסתלק מהעולם, וגם 'בינת נבניו תסתתר' שהתלמידים אינם הולכים בדרכיו, חס ושלוש.

גיבורים וכלי מלחמה - שתי אבדות בהסתלקות שאול המלך ע"ה

ראיה לדבריו יש ללמוד מבחינתו של דוד המלך ע"ה על פטירתם של שאול המלך ע"ה ובנו יהונתן, שהספידם 'איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה' (שמואל ב' א' כז), שלכאורה קשה להבין מדוע

פי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם וגו' (ל' יג). כתוב בפסוק (שיה"ש ו' ב) 'דודי ירד לגנו לערוגות הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים' ודרשו במדרש (שיה"ש"ר שם): 'דודי זה הקב"ה, ירד לגנו' זה העולם הזה, 'לערוגות הבושם' אלו ישראל, 'לרעות בגנים' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, 'וללקוט שושנים' אלו נשמות הצדיקים.

הכוונה בזה היא, כי כאשר הקב"ה יורד לעולם הזה לגבות את חובו, נפרע מן הצדיקים תחילה, כמו שפירש האור החיים הקדוש בפרשתנו 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם', וזה לשון קדשו: בא הכתוב לגלות נסתרות לה' אשר יעשה בעולמו דבר שכל רואה יתמה, בהלקח איש צדיק ישר קודם זמנו, יחצו ימיו כמשפט המתחייב לאנשי דמים ומרמה, ויבהלו רעיוני האדם לחשוב אחד מב' דרכים, או יכחיש בר מינן אושר הצדיקים, כי אין טוב בעמל האלהי, או יחשוב כי זה האיש מצפוננו אינו כנגלה ממנו והורעה חזקתו לטוב.

אשר על כן אמר ה' 'כי תשא את ראש בני ישראל', פירוש, אם תראה שיסתלק ראש בני ישראל בלא עת, ולא יעלה בכלח כעלות גדיש בעתו, הטעם הוא 'לפקודיהם', על דרך אומרם ז"ל (שיה"ש"ר א' יד) בפסוק (שיה"ש שם) 'אשכול הכופר דודי לי' ואמרו ז"ל, איש שהכל בו הוא כופר נפשם של ישראל, והוא אומר 'לפקודיהם', לשון חסרון, על דרך אומרם (במדבר לא מט) 'ולא נפקד ממנו איש', כי לצד חסרון ישראל שנתחייבו, לזה אני נוטל את ראשם בעדם לכופר נפשם שלא ימותו כל ישראל. ע"כ.

וזהו שאמר הנביא (ישעיה נז א) 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק', כי כל אסיפת צדיק אינו מפני חטאו ח"ו, אלא מפני הרעה נאסף הצדיק.

האם מיתת צדיקים שקולה כשריפת בית אלוקינו או יותר

חז"ל (ר"ה יח): מתארים את האבדה במיתת צדיקים שהיא שקולה כשריפת בית אלוקינו, ונתקשו המפרשים ממה שאמרו במדרש (איכ"ר א' לז) שסילוקו של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא

השראת השכינה בשבת

כלומר אוי לי שאיבדתי את נפשי בשבת ימי החול.

מעין זה כתב הרה"ק בעל נועם אלימלך מליז'ענסק ע"ה (שמות ד"ה או יאמר ואלה): והקושיה מפורסמת מה אומרים כיון ששבת כו', הרי איבוד נפש היתירה הוא אחר השבת כאמרם ולמוצאי שבת ניטלת הימנו. אך הענין הוא דאיתא בזוהר הקדוש (ויקרא כט.) דהצדיק נקרא שבת מחמת שיש לו בחול נשמה כשאר בני אדם בשבת, אך מה יש בו תוספות מעלה בשבת, יש לומר דהנשמה נתוספה בקדושה יתירה עד שהוא מענג להבורא יתברך וכו'.

וזהו שאמרו חז"ל 'כיון ששבת', פירוש, האדם שאין לו נשמה יתירה בחול, רק בשבת נותנין לו נשמה יתירה 'ווי אבדה נפש', פירוש ווי שהנפש נאבד בחול, שאין לו בחול הנפש הזה ולא זכה להקדושה הנוספת בשבת להצדיק שיש לו נשמה יתירה בחול.

הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ע"ה ביאר כדברים האלו בדרך משל, לאדם שהוא חולה לגמרי בכל גופו וכתוצאה מכך אינו מרגיש בשום כאב, כי אין לו שום אבר בריא שירגיש את הכאב, אבל אדם בריא מרגיש בכל כאב קטן הפוקד את אחד מאיבריו, וכך גם איש הישראלי, בכל ימות החול הוא חולה בכל איברי נפשו ואינו מרגיש כלל, אבל כשמגיע שבת קודש ונכנס בו נשמה יתירה אז הוא מתחיל קצת להתרפא, ועל ידי זה מרגיש בכאב גודל כובד חולי נפשו.

לכן מנהג ישראל שמזמרים בשירה נאה את הפסוקים של 'שמרו' וגו' ו'ינפש' דוקא בתחילת השבת, כי שמחה גדולה לאדם שמרגיש את מכאוביו וחליו, שהרי אז הוא יודע בנפשו שמרגיש קדושת השבת, וזהו כוונת חז"ל כשאמרו 'כיון ששבת' היינו שמרגיש קדושת השבת, אז 'וי אבדה נפש' שמרגיש מכאובו וחליו.

בשבת נאבד 'וי של האדם

עוד פירוש נפלא מצינו במאור עינים (מקץ ד"ה שבת) שבשבת אין האדם חסר כלום, ונאבד ה'וי' שהיה לאדם בימות החול, שכיון שבא השבת אבדה הנפש בחינת 'וי', שהוא מורה על כל החסרונות של אדם שעליהם הוא אומר 'וי', ועל ידי השבת נאבד ה'וי' מהנפש, וכמאמרם ז"ל (רש"י בראשית ב ג) 'באת שבת באת מנוחה'.

הנשמה ויותר טוב היה לו הייתה כותבת התורה על בוא הנשמה הקדושה. ועוד קשה מדוע מזכירים זאת בתפילה עם תחילתה של שבת, באם בא לרמוז על הסתלקות הנשמה היתרה כמאמרם 'וי אבדה נפש', מוטב היה להזכיר זאת בסיומה של שבת שאז היא מסתלקת מקרבנו, ולא עתה ששמחים אנו בבואה.

בכניסת השבת מזכירים לו לאדם לנצל קדושת הנשמה היתירה

פירש הבעל שם טוב הקדוש ע"ה כי מתנה טובה כזאת וכוחות נפש עצומים כאלו, חייב האדם לנצל היטב ולהעריך יקרתם, ולכן תיכף ומיד בכניסת הנשמה היתירה לגוף האדם מזכירים אנו שאין השבת קבועה בקרבו כי אם לזמן קצר, ולמחרת לעת ערב עתידה היא לפרוח ולשוב לשורשה. או אז יראה כל אחד לנצל מתנה טובה זו, להתדבק בה יותר ויותר, ולהוסיף בה אהבה שמחה והתלהבות בשמירת השבת, וחס ושלום לא ילך בטל בעת הימצאות הנשמה היתירה בקרבו, וזה יתן לו כוחות גם אחר כך להמשיך השפעות טובות בקרבו מיום השבת לימי החול.

'וי אבדה נפש' של שבת שעברה

אמנם עדיין צריך להבין מהו 'וי אבדה נפש' לשון עבר, הרי עומדים אנו עתה בכניסת השבת והיה צריך לומר 'וי תאבד נפש' לשון עתיד. אך הביאור הוא שאנו נאנחים ומצטערים על הנשמה יתירה של השבת שעברה, כי בכניסת השבת רואה האדם מעלת הנשמה היתירה, ובכך הוא נזכר מגודל הכאב וההפסד שהיה לו במוצאי שבת שעברה כשנאבדה ממנו הנשמה היתירה.

בכניסת השבת מרגיש חסרונה בימות החול

באופן אחר תירץ הרבי מקוצק ע"ה שגדול כח השבת והנשמה היתירה לעורר את האדם לתשובה וחרטה מעומק הלב, וכבוא עת כניסת שבת קודש מתמלא האדם בהרהורי תשובה ויראת שמים, ומתאונן על ימי החול שעברו עליו בביטול תורה ותפילה, אזי הוא צועק במרירות מעומק הלב 'וי אבדה נפש',

וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדַרְתֶּם בְּרִית עִוְלָם. בְּיַמֵּינוּ וּבְיַמֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתָהּ הוּא לְעֵלְמָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּצְפֹּשׂ (לא טז-יז). עבודת בני ישראל ביום השבת, להכשיר ליבם ונפשם עד שתהיה הקדושה קבועה בליבם, ועל זה נאמר 'לעשות את השבת לדורותם', ודרשו בתיקוני הזוהר (תקון מ"ח פה.) 'לדרתם' לשון דירה, לתקן בית דירה לשכינה בתוך הלב, דעביד לון דירה בתרי בתי ליבא. והנה האבות הקדושים הייתה עבודתם להשרות השכינה בקביעות בתחתונים, בבחינת הר שדה ובית, ובשבת זוכים בני ישראל להשראת השכינה בקביעות בליבותם, עד שכל יהודי נקרא ממש 'בית תפילתי', וזהו שאומרים במנחה בשבת 'ואני תפילתי' שאנו בבחינת התפילה עצמה.

נשמה יתירה בשבת קודש

בתפילת ערבית של ליל שבת אחר ברכת השכיבנו, תיקנו לומר הפסוקים הקדושים 'ושמרו בני ישראל את השבת וגו', וביום השביעי שבת וינפש'. כדרשת חז"ל (ביצה טז.): נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר 'שבת וינפש', כיון ששבת ווי אבדה נפש. כי מלבד הנשמה הטהורה שנמצאת בגוף האדם בימות החול, מוסיפים עליה בשבת קודש עוד נשמה קדושה וגבוהה ביותר, וכדאיתא בזוהר (יתרו פח.): שביום שבת נותנים לאדם נשמה עליונה מלאה בכל שלמות מעין העולם הבא.

[וזה לשון הזוהר: ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא, יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא, נשמתא עלאה, נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי, ובגיני כך אקרי שבת, מהו שבת, שמה דקודשא בריך הוא, שבא דאיהו שלים מכל סטרוי. וזה לשונו בפרשת ויקהל (רה.): האי יומא, יומא דנשמתין איהו, ולא יומא דגופא וכו', האי יומא איהו יומא דנשמתין, דאתעטרא ההוא צרורא דנשמתין, בתושבחן דמאריהון, בגין כך משבחי בתושבחן, תשבחתא דנשמתא].

הזכרת הסתלקות הנשמה בתחילת יום השבת

יש להבין דברי חכמים ורמזיהם, לשם מה נזכר בפסוק רק את הסתלקותה של

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להעתיק ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

בני יששכר
 שארית ישראל
 תפארת שלמה
 יסוד העבודה
 מגן אברהם
 דברי יחזקאל
 פרי צדיק
 צדקת הצדיק
 חסד לאברהם

באר מים חיים
 יושר דברי אמת
 מנחם ציון
 אוהב ישראל
 מאור ושמש
 זרע קודש
 בת עין
 אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 מנורת זהב החדש
 מאור עינים
 אור המאיר
 עבודת ישראל
 קדושת לוי
 חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com